

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 12

Detsember

1928

Tellimise hind postiga:	Ilmub kord kuus.	Kuulutuste hinnad:
aastas . . . . 120 senti	Talitus ja toim.: Tallinn, Nunne 11—6.	1 lhk. . . . . kr. 20.—
6 kuu peale. 60 „	Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.	1/2 „ . . . . . „ 10.—
1 „ „ . 10 „	Üksiknumber 10 senti.	1/4—6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Välismaale aastas 150 s.		Teksti ees—50% kallim

SISU: 1) Töötaolu ja võitlus tema vastu Eestis 1922.—28. a. — R. Sõrmus. 2) Naistöoline ja töölisnaine — L. Johanson. 3) Inimsüdame tööst — Dr. H. Jürgenson. 4) Teine rahvusvaheline haigekassade kongress Viinis — J. Sonin. 5) Arstide tööst ja selle minevikust — Dr. H. Jürgenson. 6) Tallinna ja Moskva tööliste reaalteenistus 1928. a. — R. Sõrmus. 7) Kas ettevõtete ametnikkudele erihaigekassad? — A. Linnomägi. 8) Töökaitse määruste rikkumine ja kriminaalseadustik. 9) Kinnitusameti otsusi. 10) Haigekassade tegevusest. 11) Mitmesugused teated. 12) Küsimused ja vastused.

Töötaolu ja võitlus tema vastu Eestis 1922.—28. a.

R. Sõrmus.

Töötaolu ulatuse hindeks on meil linnades kokku 59,5%, alevites 4,3% ja täiuslikumaks allikaks esimese üldrahvaldades 36,2%, ehk ümmarguselt 60%

valugemise (28. XII. 1922) andmed. Neil andmeil Eestis oli 1922. a.

lõpul üldse ühes sesooniliselt töötavate ehitustöölise ja merimees-tega 11.944 töötut. Neist asusid Tallinnas 24,2% (2890), Tartus 15,7% (1877), Narvas 5,3% (638) ja Pärnus 4,4% (527)

kokku suuremates keskkochtades 49,6% ehk ümmarguselt pool töötute üldarvust. Töötute üldarvust asusid kõigis

linnades kokku 59,5%, alevites 4,3% ja täiuslikumaks allikaks esimese üldrahvaldades 36,2%, ehk ümmarguselt 60%

linnades, 40% maal. Rahvalugemise andmeil töötust mehed olid suures ülekaalus, nimelt, mehi oli 7714 ehk 65% ümber, naised aga 4230 ehk 35% ümber üldarvust.

Iseseisvaid töötute üldlugemisi, nagu neid viimasel ajal on korraldatud muuseumis

Jaapanis (1. okt. 1925), ja Rootsis 5. mail 1927, milline abinõu töötaolu statistika alal tähtsamaiks

Töoline.

tunnustati ka II tööstatistikute rahvusvahelisel konverentsil (Genfis, aprillis 1925), pole meil seni olnud. Küll on

aga töötute arvu püütud kindlaks määrata ja tundma õppida töötute sotsiaalset struktuuri Tallinnas (1926. a. kevadel) ja Tartus (1927. a. algul) korterite üleskirjutuse kõrvaltöona.

Tallinna töötute lugemist ei saa täiesti kordaläinuks lugeda, kuna üleskirjutusel osa töölisi tehnilisil põhjusil arvatavasti jäi registreerimata. Nimele, registreeriti töötuid Tallinnas korterite üleskirjutusel 1926. a. kevadel 2690, 1922. a. rahvalugemisel aga, mil töötaolu oli kahtlemata vähema ulatusega, 2890. Tartus aga registreeriti töötuid 1927. a. üleskirjutusel 3186, 1922. a. rahvalugemisel ainult 1877. Peame tähendama, et need andmed pole täiesti võrreldavad, sest üleskirjutusi on toimitud rahvalugemise ajast (detsembri lõpp) erinevail aegadel (veebruari, aprill—juuni). Ent siiski näib ka neil andmeil kindlasti tõendada võivat, et töötaolu viimasel ajal, 1922. a. võrreldes, märksa on tõusnud.

Paljurääkivad on töötute soolise vahekorra andmed. Need on järgmised. Tallinnas oli 1922. a. rahvalugemise andmeil töötuid mehi 63,4%, naised 36,6%, 1926. a. töötute lugemisel aga mehi 55,7%, naised 44,3% üldarvust. Sama tendents on Tartus. Rahvalugemise andmeil oli seal töötuid mehi 54,5%, naised 45,5%, 1927. a. töötute lugemisel mehi 50,7%, naised 49,3% üldarvust. Siit näeme, et naiste osaline tähtsus tublisti on tõusnud, eriti aga Tallinnas. Samal ajal naistööjõu maht tööstuses pole mitte vähenenud. Ümberpöörduvalt, suurtööstuses, näiteks, võime märkida koguni väheldast naistööliste arvu kasvu. Nii oli naistööliste suurtööstuses 1. juulil 1923. a. 11.266 inimest, 1. juulil 1928. a. 11.594 inimest. Tähendame ühtlasi, et naistöötsijate arv on viimasel ajal ka absoluutarvuliselt tõusnud, nagu näeme allpool. Siit võime järeldada, et töötaolu kasv pole tingitud mitte tööjõu mahu vähenemisest tööstuses, vaid et siin mõjuvad on mingisugused muud tegurid. Meie arvates tähtsamateks teguriteks, mis suurendavad töötaolu, eriti naistööliste arvu, on osa tööde sesooniline laad ja tööliste madalad palgad.

Ühes teenistuse ostujõu langusega viimaseil aastail, kahtlemata, on tekki-

nud töölisleibkonnis lisateenistuse vajadus, mida töölisel teisiti pole mõeldav saavutada, kui rakendades palgatoosse ka naispere.

Juba tööliste majandusliku olukorra uuringu (1925. a. büdžeti) andmed näitavad, et perekonnapea korraline teenistus moodustas Tallinnas keskmiselt ainult 74% ja naise teenistus 6,2% leibkonna tulude üldsummast. Teisest küljest aga peab tähendama, et töötaolu kannab meil sesoonilist laadi. Iga talve tulekul on oodata töötaolu teravnemist, kevade tulekul, ümberpöörduvalt, väheneb töötsijate pere. Vastupidist pilti näeme tööstuses. Seal tõuseb tegevus juba kevade algul, tööliste arv tõuseb haripunktini juunis ehk juulis ja langeb jälle miinimumini aasta vahetuseks, mil tööbörsides töötsijaid harilikult kõige rohkem.

Ühesõnaga, töötaolu on meil väga tähtsal määral tingitud sellest, et osa töödest tööstuses on võimalik ja meie oludes eriti soodne suvikuul. Tähendab tegevus tööstuses ja ka muil aladel, samuti töötaolu on tähtsal määral tingitud meie kliimalisist oludest.

Sellest räägivad väga kujukalt järgmised arvud:

Intensiivne tegevus tööstuses (suvi).

	Maksimaalne töötajate arv suurtööstuses	Minimaalne töötsijate arv tööbörsides
1923	33,6 tuhat (31. VII. 23)	507 (1. IX. 23)
1924	33,0 „ (30. VI. 24)	957 (1. X. 24)
1925	33,0 „ (30. VI. 25)	883 (1. X. 25)
1926	32,9 „ (30. VI. 26)	731 (1. IX. 26)
1927	32,7 „ (30. VI. 27)	809 (1. VIII. 27)
1928	33,4 „ (31. V. 28)	486 (1. VIII. 28)

Töötaolu tõus (talv)

	Minimaalne töötajate arv suurtööstuses	Maksimaalne töötsijate arv tööbörsis
1923/24	29,2 tuhat (30. XI. 23)	5.085 (31. III. 24)
1924/25	25,8 „ (31. XII. 24)	3.757 (28. II. 25)
1925/26	28,4 „ (31. XII. 25)	4.607 (30. XI. 25)
1926/27		4.841 (31. I. 27)
1927/28	28,6 „ (31. XII. 27)	4.526 (30. XI. 27)

Siit näeme, et meil on iga aasta liikumas umbes 4—5 tuhande tööliste pere kevadel tööbörsist ja hädaabitöödelt tööstusesse ning sügisel tagasi tööbörsi ja sealt hädaabitöödele, sest teenistus suvisesooni töödel ei võimalda töölisile talve üleelamist suvise teenis-

tusega. Sest nõiaringist pole töölised ühelgi aastal möödapääsenud.

1927. a. palgaandmed näitavad, et lihttöölised teenivad päevas keskmiselt veidi üle 2 krooni. Sellest jätkub kolmele inimesele ainult toidukuludeks, rahuldumata jääksid sarnase koosseisuga leibkonnas kõik muud tarbed, ülejäägist talveks ei saa aga juttugi olla.

Tuleme töötute koosseisu ja nende majandusliku olukorra selgitamise juure tagasi. Seks kasutame Tallinna 1926. a. töötute lugemise andmeid. Töötute üldarvust oli 77,6% tüübilisi palgatöölisi. 55% oli palgatööle üleminejaid, s. o. isikuid, kes varemalt saavutasid sissetulekut iseseisvast majapidamisest ning abielus ja leskuksed, kui nad varemalt palgalisena ei tegutsenud, üldkirjutusel aga avaldasid soovi palgatööliseks hakata. Kolmanda, kaunis suure rühma — ligi 17% üldarvust — moodustasid „algajad“ — peamiselt noored, isikud, kes ülalpidamist pole saavutanud palgatööst ega iseseisvast tulunduslikust tegevusest.

Töötute hulgas lihttöölised on arvu- lises esimesel kohal. Tavaliselt töö- börsides moodustavad nemad 50— 60%; üleskirjutusel oli neid Tartus meeste arvust 57,4%, naiste arvust 76%. Kuna Tallinnas üleskirjutuse aeg (kevade lõpp) töötute registreerimiseks ebasoodne oli — registreerimise ajaks lahkus Tallinnast osa lihttöölisi, kui arvatavasti kõige liikuvam element töötute hulgas, mis allakiskumalt mõjus nende osatähtsusele — lihttööliste arv on neil andmeil suhteliselt palju mada- lam kui tööbörsides. Neid registreeriti üleskirjutusel Tallinnas mehi ainult 23,3%, naisi 22,5% üldarvust. Neile järgnesid osatähtsuliselt meestest met- allitöölised (19,3%), kantselei- ja kon- toriametnikud (12,1%, absoluutarv 122) ja ehitustöölised (10,9%), naistest aga olid teisel kohal kantselei- ja kon- toriametnikud (19,3%, absoluutarv 126) ja kolmandal — majateenijad (18%), kehakattetöölised (13,5%). Kõik teised ametalad esinevad väiksemal arvul.

Nagu vanusandmed näitavad, tööta- olu tõttu läheb meil kaduma täisvää- rtuslik tööjõud. Enamus neist on füüsi- lise tööjõu poolest paremais eluaastais.

Nii tüübilisest palgatöölisest oli 20—49 a. vanuses mehi 73,9%, naisi 80%. Pe- rekonnaseisu suhtes tüübilisest palga- töölisest oli abielus mehi 53,3%, naisi 6,8%, palgatööle üleminejaid mehi 58,8%, naisi 34,9%. „Algajad“ olid aga peaaegu kõik üksikud.

Töötaolu kestus oli töölisel väga mitmekesine. Alla 20% töötuid olid töötä kuni 1 kuu, umbes 10% ümber olid töötä 1 kuni 2 kuud, ligikorda 25% oli töötä 3—5 kuud, veidi alla 20% oli töötä 6 kuni 11 kuud, kuna aga üle 25% töötuid olid töötä juba üle ühe aasta.

Huvitavaim küsimus on, kust saavad töötud tulu kõige hädapärasemakski ülalpidamiseks. Võtame tüübiliste pal- gatööliste, kui kõige tähtsama, rühma. Sissetuleku allikad on väga mitmeke- sised, sealjuures meestöötuil veidi eri- nevad naistöötute sissetulekuist. Um- bes kolmandik meestöötuid sai ülalpi- damist juhuslikust tööst ja umbes nii- sama palju neist sai ülalpidamist sugu- laste ja omaksete toetusest. 20% üm- ber sai ülalpidamist veel vanast taga- varast. Peale selle saavutati ülalpi- damist hädaabitööst, naise toetusest (6,3% meeste arvust), laenudest ja muist sissetulekuist. Naistöötuid aga ligi 55% said ülalpidamist sugulasilt ja omakseilt, 17,5% juhuslikust tööst, 15,3% endiseist tagavaradest, mehe toetusest 3,3% jne. Need andmed rää- givad selgel keelel kuivõrd hädapärane on töötuil ülalpidamise saamine. Pea- aegu pool elab oma ligimeste armust.

Kuna töötute lugemised otsekohesed või kaudsed annavad eeskätt läbilõike- lisi andmeid töötaolu ulatusest — töö- tute arvust, — siis on selle tähtsa küsi- muse jooksvaks jälgimiseks vaja peale selle veel muid andmeid. Neid on pea- miselt kolm liiki: esiteks — töötaolu kindlustuse statistika andmed riikes, kus on maksma pandud töötaolu vastu kindlustus, ametiühisuste andmed töö- tute arvust nende liikmete hulgas ja viimaks tööbörside andmed. Kuna meil töötaolu vastu kindlustust pole ja ametiühisused väga nõrgad — oma töötuid liikmeid registreerib ja aitab ainult ükski trükitööliste ametiühis- sus, — kasutatakse meil tööturu tingimuste jälgimiseks muuseumis töö- börside tegevuse andmeid. Ent need

pole viimaseil aastail enam hästi võrreldavad, sest töøbörside tegevusse on astunud uus tegur — hädaabitööde korraldamine töøbörside kaudu. Viimane asjaolu on, kahtlemata, viimaseil aastail — 1924. a. peale — osalt mõjutanud töøbörside registreeritud töötajate arvu kasvu. Seda asjaolu peab meelespidama allantud andmete kasutamisel.

Kõigis töøbörside kokku oli töötajaid keskmiselt (12 kuu keskmine) 1922. a. 945 ja 1923. a. 743 inimest. 1923. a. majanduslikud raskused tekitasid tööturul raske kriisi. 1923. a. teisel poolel vallandati töölisi suurtööstusest: augustis 751, septembris 942, oktoobris 981, novembris 743 ja detsembris 1086, koku viie kuu kestel 4503 töolist.

Narva raionist teatati siseministri kaudu 1923. a. detsembri lõpul, et seal tööpuudus järjest kasvab. Ettekandes hinnati töötute arvu Narvas, Aseris ja Kundas umbes 2000 inimese peale. Peale selle liigsete sademete tõttu kannatas 1923. a. ka põllumajandus, eriti Peipsiäärsed elanikud. Petseri maavalitsuse andmeil vajasid põllusaaduste ikalduse tõttu tööd umbes 2600 inimest. 1924. a. märtsi lõpuks tõusis töötajate arv töøbörside üle 5 tuhande. Sest ajast on meil seisukord olnud tööturul enam vähem stabiilne. Nii oli töøbörside töötajaid keskmiselt (12 kuu keskmine):

1924 a.	2.323
1925 a.	2.406
1926 a.	2.146
1927 a.	2.980

Suvikuil, mil ei korraldata hädaabitoide, töøbörside oli uuesti registreeritud töötajaid juulist oktoobrini incl. keskmiselt kuu kohta:

1922 a. 658	1925 a. 1.068
1923 a. 608	1926 a. 1.124
1924 a. 1.087	1927 a. 1.165

Nagu näha, tööturu seisukohalt eriti raske 1927. a. järele on käesoleval aastal tööturul märgata tunduvalt paranemist.

See selgub järgnevaist andmeist:

	Töötajate arv kuu lõpul.	
	1927 a.	1928 a.
Jaanuar	4.841	4.421
Veebruar	4.734	4.113
Märts	4.405	3.134
Aprill	2.970	2.162
Mai	2.337	1.470
Juuni	1.907	883
Juuli	729	486
August	809	467
September	1.201	706
Oktoober	2.864	—
November	4.526	—
Detsember	4.437	—

Pärnus, Valgas, Viljandis, Kuresaares, Võrus, Petseris, Põltsamaal ja Haapsalus; kus ka töøbörside on olemas, polnud 1-ks septembriks töøbörside registreeritud ühtki töötajat. Veel läinud talvel töötaolu oli aga kõigis eelolevatel linnades — peale Rakvere, Kuresaare ja Põltsamaa — nii terav, et töötuile abiandmiseks hädaabitööde korraldamine oli hädavajalik. Käesoleva aasta augusti lõpuks langes töötajate arv töøbörside miinimumini (467). Nii madal pole töötajate arv töøbörside olnud mitte kunagi kõigi seitsme aasta kestel, mis aastate kohta on olemas statistilised andmed töøbörside tegevusest. Miinimum arvud olid nimelt järgnevad:

1922 a. 505	1926 a. 731
1923 a. 507	1927 a. 809
1924 a. 957	1928 a. 467
1925 a. 883	

Ka tööstuses tegevate isikute arvu andmed räägivad tööturu tingimuste paranemisest käesoleval aastal. Nii suur- ja kesktööstuses oli tegevuses 1927. a. maksimaalselt 37.241 inimest (1. juulil), 1928. a. aga 38.721 (1. juunil). Seega on 1928. a. maksimum ligi 4% võrd 1927. a. maksimumist kõrgem.

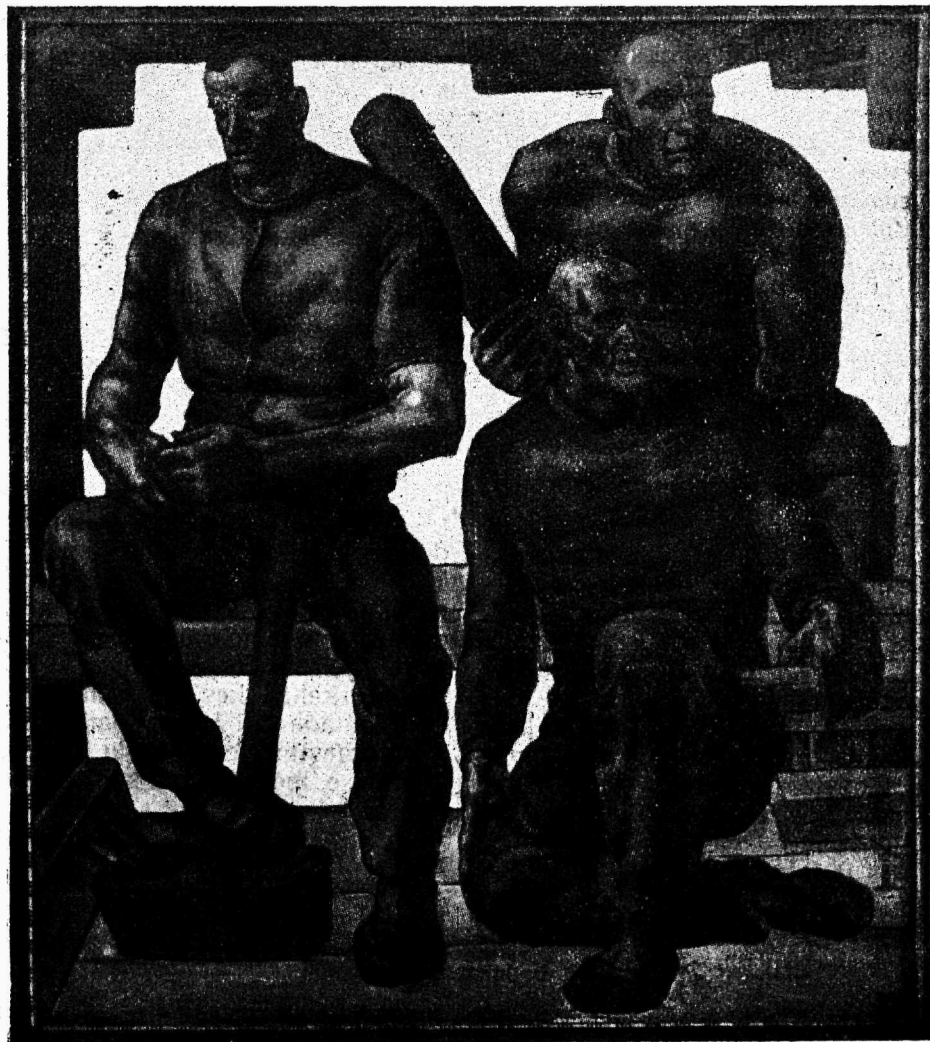
Tehnilisel põhjusil statistika arvestab ehitustöid ainult väga väikse osa. Pidades silmas, et tänavu, just ehituse alal tegevus palju intensiivsem oli, kui läinud aastal, võime hinnata tööolude paranemist tööturu seisukohalt veel kõrgema %-ga.

Tööturu seisukorra paranemise sümptomeid näitavad ka haigekassade andmed. Ka haigekassade liikmete arv ei tõusnud kunagi varem nii kõrgele kui tänavu.

Kas on oodata eeltuleval talvel töötaolu tõusu endiste aastate tasapinnale, selle kohta on võimata kindlakujulisi ennustusi teha. Hädaabitööde korraldamine on aga ka tänava talvel siiski möödapääsematu, seda enam, et elumaksumus (elukallidus) tõuseb.

pad, töökindad jne. Juba 1924. a. loobuti otsekohelest tasuta abiandmisest ja hakati töötuile korraldama hädaabitöid. Hädaabitöödena on seni korraldatud meestele peamiselt teedeehituse, tänavate korraldamise tööd ja muid mullatöid. Naistööliste on osalt kor-

Joh. Greenberg.

Kolm töömeest.

Esmakordselt anti töötuile riiklikku abi 1924. a. algul natuuras priilõunate ja toiduainete näol. Abisaajate arv oli ühes nende perekonnaliigetega: Tallinnas 1500, Tartus 750, Narvas 1300, Pärnus 100 ja Viljandis 400; nii, koguarvus umbes 4 tuhande inimese ümber. Peale selle on hiljem töötuile antud natuuras abi riidevarustuse näol — saa-

raldatud ka õmblustöid. Tööde iseloomu kohta peab tähendama, et nad on talvetööna enamjaolt äärmiselt ebasoodsad ja isegi nii madalate palkade juures, kui maksetakse hädaabitöö, majanduslikult kahjulikud.

Esiialgu korraldati hädaabitööd päevatööna, kusjuures päevapalk oli äärmiselt madal — meestel 130 kuni 140

mk., naistel enamjaolt 110 kuni 120 mk. päevas.

Tavaliselt hädaabitööd algavad juba novembris ja lõpevad aprillis või mais. Kõige laiemas ulatuses korraldati hädaabitöid 1924./25. a. talvel, mil töödel viibis keskmiselt 2850 inimest. Sel talvel olid ka hädaabitööde kulud kõige suuremad. Nimelt, kõik hädaabitööde korraldajad kulutasid kokku 814.105 krooni. Hädaabitöid korraldatakse peamiselt omavalitsuse asutuste kaudu, kuna aga kulud kannab enamjaolt riik. Hädaabitööde ulatus on alati tingitud olnud riigi eelarves hädaabitöödeks ettenähtud krediitide suurusest. Hädaabitööde ulatusest ja tehtud kuludest annavad ülevaate kogu tööde kestuse kohta järgnevad andmed:

	1927/28	1926/27	1925/26	1924/25
Keskmine hädaabitöödel viibinud tööliste arv	1937	2023	1758	2850
Tegelikud kulud hädaabitöödeks (Ekr.)	612.762	525.890	419.700	814.105

Kulude üldsummas on arvestatud muuseas ka tööde organisatsiooni, materjalide muretsemise kulud jne. Suurem osa aga moodustavad kulude üldsummast loomulikult tööliste palgad. 1927./28. a. talvel kulus tööliste paladeks kogusummas 498.154 krooni ehk 81,3% kulude üldsummast. Ühes haigusabirahade, ravimiskulude ja juhuslike tööliste toetustega oli kulude üldsumma, mida tööliste ülalpidamise

kuludena võib võtta, 509.373 krooni ehk 83,1% kulude üldsummast. Tööliste ravimiseks ja haigusabirahadeks kulutasid riik ja omavalitsused kokku 11.219 krooni.

Kogu tööde kestel hädaabitööde kuludest riik on kannud ümmarguselt 85%. 15% on juuremaksnud töid korraldanud omavalitsused, sealjuures linnavalitsused on juuremaksnud rohkem kui maavalitsused.

Seni korraldatud hädaabitöödest on olnud töötuile vähe abi. Esiteks — teenistus hädaabitööl on piiratud. 1927./28. a. talvel piirati meestöölise teenistus tükitööga Tallinnas 11 kr. ja muus linnas 9 kr. peale nädalas. Teiseks — hädaabitööle pääsevad vaid eesõigustatud töötute liigid. Ligikorda niisama palju kui on töölisi hädaabitöödel olnud, niisama palju on sunnitud olnud järke ootama tööbörsides. Sedagi pisikest teenistust pole võimaldatud mitte kõigile. Kolmandaks — isegi nii madala tööliste palga juures, kui maksetakse hädaabitöölisele, tööd on ebaproduktiivsed — majanduslikult kahjulikud. Neid asjolu silmas pidades võime hädaabitöid võtta kui äärmiselt hädapärast abinõu töötaolu tagajärgede paraliseerimiseks. Vähemalt sesoonitööliste kohta, kes on peamiselt talvekuul töötaolu all kannatajad, on vaja võtta tarvitusele töötaolu vastu kindlustamise mõttes radikaalsemaid abinõusid.

Naistöoline ja töölinaine.

L. Johanson.

Proletaarlise ema seisukord oleneb tööliste palgaoludest, mis pahemaks muutunud, iseäranis ka viimasel ajal, kus elukallidus järsku tõusu näitab.

Andmed tõendavad, et ka töökaitse järevalve alla kuulavas tööstuses viimastel aastatel peale allealiste tööjõu ka naiste tööjõu kasutamine näitab tõusu:

1924. a. oli siin täisealisi naisi 11.886, alaealisi naisi 537;

1926. a. oli täisealisi naisi 13.606, alaealisi naisi 1101;

1927. a. oli täisealisi naisi 14.214, alaealisi naisi 1218.

Selle juures on tööliste üldarv, see tähendab — meestööjõudude arv vähenenud.

Naistöölisi oli 1927. a. lõpul:

tekstiiltööstuses	6895	ehk	47,5%
puutööstuses	1091	„	7,5%
toiduainete tööstuses	1056	„	7,3%
kehakatte tööstuses	772	„	5,3%
jookide ja maitseainete-tööstuses	745	„	5,1%

trükitööstuses	602	„	4,2%
keemiatööstuses	541	„	3,7%
segaettevõtetes	509	„	3,4%
paberitööstuses	508	„	3,4%
metallitööstuses	385	„	2,7%

Ametlik aruanne ütleb:

„Naistööliste ja alaealiste arvu kasvamine tööstuses suhteliselt töötajate

omast madalam suurtööstuses 37,6% ja kesktööstuses 35,3% võrra.

On tööalasi, kus naine saab peaaegu pool vähem palka, kui meestööline, nagu näiteks: puhastustööstus (58,0), elektrijaamad ning gaasi- ja veevarustus (59,3%), ehitustööstus (59,3%), kehakatte- ja pudukaupade

Christian de Moor.

Töölised.

üldarvule on tingitud peamiselt sellest, et majanduslikud kitsikused ja rasked palgaolud sunnivad perekonnapea kõrval ka tema naist ja lapsi teenistust otsima.

Ettevõtted aga leiavad alaealistes ja naistes veelgi odavamad tööjõudu, kui meestöölised praegustegi palgaolude juures on.

Üldiselt naiste teenistus on meeste

tööstus (58,9%), toidu-, maitseainete ja jookide tööstus (69,3%) jne.

Veel viletsamad on naistööliste palgaolud neis ettevõtetes ja ärides, kelle kohta puuduvad ametlikud andmed.

Osas ettevõtteis, kus töötavad peamiselt naised, oli 1927. a. keskmine tööpäev ligi 8½ tundi päevas, nii näiteks tubaka- ja kompvabrikutes.

Perekonna heaolu oleneb peasjalikult kolmest tingimusest:

korterist, mis proletariaadil harilikult kitsas, röske, tervisvastane;

riietusest, mille saamine praeguste palgaolude juures töölisperekonnal väga raske ja puudulik,

toidust, mida praegused palgad täiel ja tarvilikul määral ei võimalda.

Puudulik rietus, kitsas korter ja alatoitus ühes kehaliku puhtuseta — tingivad rohke ja sagedase haigustuse.

Vaimline tasapind pole neis oludes elavais perekondis kuigi kõrge. Tarvidusi raamatute, ajakirjade, vaimliste nõuete rahuldamise järgi ei suudeta täita.

Kergesti rajab enesele teed seepärast — kõmuajakirjandus, kõmuromaanid ja muu inimese vaimu lagastav pahn, millel Eesti ajakirjanduse ja kirjanduse turul kõige suurem minek on.

Vaatame lähemalt, missugustes tingimustes elab proletaarlase naine, proletaarlase ema.

Üldiselt abiellutakse võrdlemisi noorelt. Mingit ettevalmistust noor naine oma emakutsele ei saa. Noorena abielludes on ka elukogemused võrdlemisi väikesed. Küläs jagavad õpetust vanemad naised, linnas puudub see sõbralik läbikäimine, mis maal: siin on inimesed üksteisest enam lahutatud.

Sünnib esimene laps: perekonna mure kasvab. Laps nõuab toitu, hoolt, ravimist. Kodu on kitsas ja vaene. Ema peab toitma last, ühtlasi aga ka — tööd tegema. Ta täidab oma emakohustust, juhitud emainstinktist ja sageli oma juhusliste naabrite kõige sõgedamate nõuannete järgi. Laps ei saa süüa õigel ajal ja tarvilikul määral. Rinnalapse rahustamiseks sel ajal, kus ema töös ja talituses, hoitakse ta suus kas suhkrutopp või pekikamar.

Laps haigustub, võttes emalt rahu ja une.

Puudulik, alaväärtuslik toit, raske töö, mure ja rahutus, uneta ööd — sageli teevad ema enneaegu toitmisvõimetuks: last hakatakse varakult toitma samaga, mida sööb ema. Tulevad uued haigused lapsele ja uued kannatused emale.

Ei too esimenegi laps kehvale proletaarlase perekonnale, kus vähe päikest

ja valgust, vähe toitu ja sooja, seda rõõmu, mis loomulik.

Kui isal vähegi korralikum tööpalk, siis esimese lapse kasvatamine on võrdlemisi veel kerge. Kuigi küllalt muret, pole ema elu siiski rõõmuta.

Pilt muutub teise lapse sündimisega.

Ema roosid närtsivad ja kiirelt kasvavad kibuvitsad.

Tuli töötada kuni sünnitamiseni. See tõi töövõimetust: tuleb jätta esimene laps kas hooleta või võõraste hoolde.

Ema on nõrk, kuid elu nõuab temalt nüüd juba mitmekordset tööd. Tarvis toita vastsündinut, ta eest hoolitseda päeval ja öösel, kuid tähelpanu ja talitamisest vajab ka suurem laps.

Ühes töö kasvamisega on perekonna majandusline, tasapind langenud. Et läbi tulla, peab elutarveid igal üksikul perekonnaliikmel veelgi piirama. Toidulaud muutub kehvemaks, korter kitsamaks, veel vähem võib kulutada riietusele. See ei jäta oma mõju avaldamata emale.

Ja nii näemegi, et 2—3 abielu-aasta järgi õitsvast neiust on muutunud haiglane olevus, kelle näolt peegeldub varajane vanadus, tihendades murekortse ja hävitades põskedelt loomulikku priskust.

Kuid teine laps — pole viimane.

On töölisperekondi, kes väga lapserikkad, kuid kirjeldamata vaesed.

Arvustik näitab, et tööliste abielu keskmine kestvus on üle 11 aasta ja selle jooksul iga ema sünnitab keskmiselt 5 last, kellest töölisperekondades läheb suurem osa hauda enne täisealiseks saamist.

Kui aga perekonda surm ei külasta, lapsed kõik ellu jäävad — ei ole proletaarlase naise, ema elutee mitte vähem kibuvitsadega ja ohakatega kaetud. Sageli muutub see lausa põrguks.

Iga uue lapsega muutuvad perekonna elutingimused rängemaks, emakohustused raskemaks. Ema on sunnitud jätma perekonna ja otsima tööd — kas vabrikus või kus juhtub, ka siis, kui varem suutis isa oma palgaga toita perekonda.

Raskused ja mured perekonnas — võõrutavad tast isa. Kasimata, poolpaljaste laste nutt, haiglase, alati mu-

relise naise, kes enneaegu vananenud, rõõmuta olek, igavene puudus, mured, raskused, etteheited — hävitavad sidemed mehe ja naise vahel, teevad perekonnaliikmed üksteisele võõraks, viivad mehi joomakombele, mis omakorda elu veel enam viletsamaks muudab.

Ja proletaarlase naise kannatuskari- kas täieneb:

Verevaesus ja ületöötamine. Ilmu- vad kurjakuulutavad märgid: kõha, palavik, nõrkus.

Proletaarlase naisel on peale kutse- töö tarvis ka kodu puhastada, korral- dada, toitu keeta ja laste eest hoolit- seda.

Kutsetöödel on naistele — kutsehau- gused. Sanitar-tervishoidlised tingi- mused vabrikus söövad tööjõudu ja elu.

Jalgadel seismine või alatine istu- mine, raskuste tõstmine, ühetoonilised liigutused, õhu- ja valguse puudus, külm, rõskus, tuuletõmbus, tolm, au- rud, mürkaurud — hävitavad tervist.

A. Johani.

Söömaeg.

Veel lisa kannatustele ja — haigus leegitseb organismis.

Ja proletaarlase naine jõuab lühiaja- lise kuid raske, kannatusrikka tee järgi oma lõppsihile: külma hauda, jät- tes maha alaealised lapsed — vaestelastena.

Niisugune, on kiirelt vaadeldes, pro- letaarlase naise elu ja saatus tol ajal, kus pastorid ja arstid, kohtunikud ja prokuröörid pingutavad oma peaaju:

Kuidas tõsta rahva arvu.

Proletaarlase tütar, naine ja ema on paisatud — kutsetööle, millest harilikult vabad keskmise kihi, täiesti vabad aga vähese sigidusega kõrge- ma, jõuka seltskonnakihi naised.

Rheuma, bronchiit, selgroo kõverdu- mine, jalasoonte laienemine on sage- dad kutsehaigused, kõnelemata tiisiku- sest.

Silmanägemise nõrgenemine — pee- ne töö tagajärjel, kõrvakuulmise vähe- nemine müra käes (Rauaniit), verevae- sus, naistehaigused ja nii edasi — ta- bavad nooremaidki tööjõude just kutse- haigustena.

Emal, kes töötab vabrikus, peab jät- ma oma lapse hooleta ja emarinnata.

Kuus kuud loetakse lapsele emarind toiduallikaks, kuid nende proletaarlas- te lapsi, kes töötavad vabrikutes ja ettevõtetes, toidetakse loomapiimaga,

jahuga, tangudega — mis lapse organismile ei jäta oma mõju avaldamata.

Böckhi järgi surevus esimesel eluaastal on nende laste keskel, keda kunstlikult toidetakse, 8 korda suurem kui teistel.

Kunstliku toitmise tagajärjel lapsed, kui nad esimesel eluaastal ei sure, omavad sageli inglishaiguse, rachiitise, verevaesuse, seedimisorganide nõrkuse ja teisi haigusi, mille all kannatavad.

Meie olude kohta puuduvad andmed. Kuid näiteks vanas Peeterburis toitsid naistöolistest lapsi oma rinnaga 6 kuuni kõigest 10 protsenti.

Lastele on tarvilik ka emahool. Rousseau ütleb, et piima lapsele võib anda ka loom, kuid emahoolt ei aseta keegi.

Proletaarlase lapsel, kelle ema käib tööl, puudub see asetamata emahool.

Puuduvad ka ammed ja bonned, teenijad, keda peavad jõukad.

Teenijaks osutuvad lasterikastes perekondades vanemad lapsed — 5-, 6-, 10- kuni 14-aastased, seni, kui seaduste järele on lubatud neil minna palgatöösse. Ehk — vanad, haiglased — vanademad ja teised eided.

Saksa arst Roth, olles ühe tööliste sanatooriumi juhataja, ütleb, et iga sa ja naistöölise kohta, kes saadeti ravimisele, oli 75 juures haiguse põhjuseks ületöötamine ja liigväsimus.

Ameerika arvustik tõendab, et tiisikus abielus naiste keskel, kes kutsetöös, kaks korda suurem, kui sama klassi nende abielunaiste keskel, kes kutsetööst vabad.

Aitab neistki näidetest, et tõendada: proletaarlase naise, kellel väikesed lapsed, seisukord on raske, ülejõu käiv raske siis, kui isa kutsetöö võimaldab perekonnale eluülespidamist; veel suurem on aga nende emade kannatus, kes ise peavad perekonnast eemal tööl käima.

Nälg, külm, hoole puudus — saab osaks proletaarlaste perekondadele, kes kaotanud isa.

Emakutse proletaarlises perekonnas pole õnn ega rõõm, pole elu ehe ja kroon, vaid raske koorem, mille all ägab töölis perekond. Ja miks ei peaks siis inimesed kartma seda risti?

Enam põhjust on ütelda, et liig vähe tunnevad proletaarlased hirmu selle olukorra vastu, kuhu paiskab neid laste rohkus, liig vähe arvestatakse selle kurva saatusega, mis osaks langeb rohkearvulise perekonna emale.

Võib anduda rahvaarvu suurendamisele ilma kartuseta ja hirmuta ainult see perekond, kes ei näe lähinevaid kannatusi, ütleb selle küsimuse uurija prof. Vigdortshik, kelle väiteid siin tsiteerime.

Kui aga proletariaadi keskele langevad teaduse ja teadvuse päikesekiired, ta kultuuriline tasapind ja arvustusevõime suureneb, jääb ta kohkudes peatuma rohkearvulise perekonna perspektiivi ees. Ja vaatleb ka, kuidas täidavad oma kohut isamaa vastu rahvaarvu tõstmise suhtes nende pastorite, arstide, kohtunikude ja prokuröörade perekonnad, kes rahvast manitsevad signemisele, et... „ka Eesti rahvast saaks palju kui liiva mere ääres“, kuid ise siiski on muutmas oma perekonnas kahelapse süsteemi — ühelapse süsteemiks.

Mida kõrgemale tõuseb kultuur, seda vähemaarvuliseks jäävad ka proletaarlaste perekonnad.

Rahvaarvu vähenemise üheks põhjuseks peetakse ka alkohoolismi. Kuid koguni selle vastu, teadusmehed ütlevad, et samuti kui kirjaoskamine, mõjub ka karskus rahva arvu vähenemisele.

Berliini töölisel on keskmiselt vähem lapsi kui Tallinna töölisel ja kvalifitseeritud, oskustöölisel vähem kui — liht- või mustatöölisel.

Asjata reaktionärid, hirmunud rahvaarvu vähenemisest, nõuavad müristamist ja äikest kultuurilise edu ja tõusu hävitamiseks, asjata manavad nad tagasi „vanu õndsaid aegu“, asjata võimalikud, nii Lutheruse pastorid, kui Greeka-õigeusu ja Rooma-katoliku preestrid süüdistavad rahvaarvu langetamises ilmalikku kooli, filantroobid teevad etteheiteid sotsialistlikule liikumisele, Inglise professorid süüdistavad naisõiguslasi, Eesti ülikooli teadlased nõuavad sundabinõusid usutunde tõstmiseks, 100%-list tulumaksu lisa vallalistele, kõrgematele riigi ametnikkudele kui tõutervenduse sugulavale

suuri preemiaid ja lasterikastele perekondadele — mitut häält valimistel — asjata.

Kultuuri progressi, edu, ei saa peatada. Ei suutnud seda isegi laastav, hävitav ja verine ilmasõda.

Ei saa pidada rahvaarvu suurendamise abinõuks ka kultuuri vähendamist, vaid — just ema seisukorra parandamist, emakaitset, mille kohta töölisklass püstitanud kindlad ja põhjendatud nõudmised, lastekaitset, millele teadus kindla aseme annud, emakaitset, lastekaitset, töökaitset — mis hoiab tervena, töövõimulisena seda elu, mis tärganud, mis suure vaeva ja kannatusega ilmale sünnitatud, töökaitset, sotsiaalreformide ja seadusi, mis hoiavad ühiskonda elu pillamise eest.

Kui tahetakse rahvaarvu suurendada, tuleb parandada ema, lapse ja lastega perekondade ainelist ja sotsiaalset seisukorda, et vähendada laste surevust.

Ja selleks on tarvis palgaolusid parandada, tööpäeva lühendada, ületunnitööd ja öötööd piirata, tervishoiuvastaseid töötingimusi, mille tagajärjeks just ka naisterahvaste tervise rikked, ja laste surm, asetada tervishoidlismatega. On tarvis anda emadele toetust 6—8 nädalat enne ja 6—8 nädalat peale sünnitamist, tol ajal, kus nad tööpalka ei saa. On tarvis neile anda hinnata arstiabi ja maksta rinnapiimaga lapse toitmise ajal imetusraha, aga ka ühekordset toetusraha lastele tarvete muretsemiseks.

On vaja asutada tarvilik arv sõimi ja lastevarjupaiku, kuhu need emad, kes tööle käivad, võiksid rahuliku südamega oma lapsi jätta, sest seal hoolditakse nende eest tarviliselt.

On tarvis toetada lasterikkaid kehvi perekondi, kindlustada leski ja vaeseid lapsi.

Need on abinõud, mille käsitusele võtmist nõuab juba rahva tervishoid, abinõud, millel suur tähtsus surevuse vähendamiseks ja elu alalhoidmiseks.

Inimsüdame tööst.

Dr. H. Jürgenson, Tartu.

Ürgollulise (potentsiaalse) energia vabanemisel meie elavas inimkehas tekivad seal soojus- ning liikumisjõud. Kui inimkeha elab, siis on ta soe, on ta aga surnud, siis külm kui jää. Ürgollulist jõudu saab inimkeha toidust (seedimiselundid olgu terved), millised lihtsamateks muutudes keha kütavad, andes sünnuures soojust ning jõudu. Toidumaterjalide lihtsustamine sünnib, nagu kord ennem öeldud, kas hapniku abil, millist me kopsudega (kopsud olgu terved!) sisse hingame, ehk ilma hapnikuta (näiteks viinamarjasehku muutmisel piimahappeks). Esimesel lihtsustamisel vabaneb ülipalju energiat, mis ka kaaluvamat osa me inimesel etendab, teisel on kehale vähem sellest kasu. Täheleb, just toiduained sisaldavad eneses ürgollulist energiat ehk põnevusenergiat, mis meie keha olemasolule ülitähtsateks osutuvad. Toiduained muudavad oma ürgollulise energia kineetiliseks, andes

kehale nii soojust, kui ka füüsilist liikumisvõimet, mekaanilist energiat. Meie võiksimme ka nii öelda, ürgolluline (ehk potentsiaalne, ehk jälle keemiline energia) saab sünnuures muudetud nii 1) soojusenergiaks, ja 2) ka mekaaniliseks energiaks. Toiduainete vahetusel muutub üks osa energiast sünnuures soojuseks, teine osa energiast muutub otse teed mekaaniliseks jõuks. Kuidas just liikuv ja töötavas lihases osa energiast tööks muutub, selle üle on teaduses mitmed teooriad olemas, kuna lõpuotsust õieti pole veel olemas: ühed peavad inimesinat termodünaamiliseks (soojusjõu) masinaks, teised keemodünaamiliseks (keemilisejõu) masinaks. Me teame, et harilikus „surnud“ masinas ennem tekib soojus masinas ning seejärel veel tekkinud soojusest liikumapanev, mekaaniline jõud. Sarnast masinat nimetataksegi termodünaamiliseks inseneride keskel; edasi on meil teada,

et kõige suurem on sarnasel masinal tööjõud siis, kui kuumaks köetud masinakatel juba jahtuma hakkab, kas see inimese kohta ka maksev on, see küsimus ongi veel senini lahendamata. Ses mõttes oma oletusi ettetuues nimetavadki mõned teised õpetlased (Fick, Hill jne.) inimmasinat vastandiks termodünaamilisele, teise nimetusega — nimelt keemodünaamiliseks. Inimkeha võib tööenergiat avaldada väliselt, nii öelda väljaspoole, ehk jälle oma mekaanilist tööenergiat avaldada sissepoole. Näited: kätega mõnda raskust kandes teeme „välist“ tööd, süda aga, mis „väljapoole“ ei tööta, teeb seega sisemist tööd.

Südametööd arvatakse välja selle töö järele, mida südamel vaja läheb, et 1) ületada südamesse tuiksoontest sissevoolava vere survet ning selle töö järele, mis väljatöötatud saab südame poolt, et 2) südamesse juba sissevoolanud verd edasi visata suudaks: nii oleksid siis siin mõõduandvad nii südame a) vastusurve töö tuiksoontele, kes verd südamesse paisata tahavad, nii ka b) vere edasiviskamise töö südamest, mis samuti kui esimene töö südamest palju tööjõudu nõuab. On väljaarvatud, et keskmiselt iga täiskasvanud pahempoolsest südamekambrist saab iga kokkutõmbega väljapaisatud umbes 70 gr. verd, mis 2 meetri kõrgusele lendaks. 70 grammi — see teeks välja 0,07 kilogrammi; töö, mis siin iga löögiga vabaneks, vastaks $0,07 \times 2$ (meetri) = 0,14 kilogramm-meetrile. See 0,14 kglm. vastaks siis ülalpool esimesena nimetatud pahema südamekambrist vastusurve töö hulga. Töö hulk aga, mis vere edasipaiskamiseks pahemast südamekambrist välja läheks (nimetatud ülal teise tööna), vastaks aga nagu uurimused näitavad, 0,009 kilogramm-meetrile (lühendatud kg. m.). Seega oleks südame pahema

eeskambrist kogutöö kokkutõmbumisel: $0,14 + 0,009 = 0,1409$ kg. m. Parema südame eeskambrist jõud näitaks iga kokkutõmbega väiksema jõu, mis vastaks juba summale 0,0476 kg. m. Seega teeks välja mõlemate südame kambrite töö $0,1409 + 0,0476 = 0,1885$ kilogramm-meetrit (kg. m.) ehk ligikaudu 0,2 kilogr.-meetrit. Missugust tööjõudu kujutaks see enesest argipäevase keelega rääkides? Üks terve kilogramm-meeter tähendaks seda tööjõudu, mis tarvis läheks üht kilogrammi ehk $2\frac{1}{2}$ naela umbes $\frac{1}{2}$ sülla (täpsemalt 1 meetri) kõrgusele tõstmiseks, 0,2 kg., see on $\frac{1}{5}$ kilogramm-meetrit kujutaks seega enesest tööjõu, mis ühest tervest kilogramm-meetrist viis korda väiksem on, see tähendaks, siin vabaneb tööjõud, mis lubaks $2\frac{1}{2} : 5 = \frac{1}{2}$ naela tõsta 1 meetri kõrgusele. Nii siis, viisates enesest verd välja, ilmutavad meie mõlemad südamekambrid sarnast tööd iga üksiku kokkutõmbega, mis $\frac{1}{2}$ (pool) naela terve ühe meetri kõrgusele ülesvisata lubaks. Kui suur jõud see meie südames ikkagi on, mõeldagu selle üle natukenegi rohkem järele. Süda peksab aga minutis tervelt 70 korda, tähendab ühe minuti jooksul vabaneks töö, mis lubaks $\frac{1}{2} \times 75 = 35$ naela visata ühe meetri kõrgusele. Kui tahame teada, kui suureks see töö tunnis kasvaks, siis tuleks saadud summad 35 naela $\times 60 = 2.100$, see tähendaks et südame kambrid suudavad ühe tunni vältel 2100 naela 1 meetri kõrgusele visata.

Edasi teame, et päeval ja ööl on kokku 24 tundi, siis aastas 365 päeva jne. Kui nüüd kordame vastavaid arvusi veel nende arvudega, saame südame töö hulga aastas. On väljaarvatud, et kui inimene näiteks 70 aastat elaks, siis ta kõige raskena veduri 4 versta kõrgusele visata jõuaks.

Teine rahvusvaheline haigekassade kongress Viinis 10.—14. septembrini 1928.

J. Sonin.

Tänavu Viinis peetud haigekassade kongress oli järjekorras juba teine. Esimene peeti 1927. a. Belgias (Brüs-

selis). Sellel kongressil oli esitatud 16 haigekassade liitu umbes 20 miljoni liikmega. Tänavusest kongressist võt-

sid osa juba 225 saadikut 19 riigist, esitades 40 haigekassade liitu umbes 35 miljoni liikmega. Pidulikul avamisel valiti kongressi presidendiks endine Tšehhoslovakkia hoolekandeminister Vinter. Kongressi tervitasid Austria vabariigi president Hainisch, Austria sotsiaalminister Resch, Viini linnapea Seitz, rahvusvahelise sotsiaalse arengu ühingu esimees Renner ja rahvusvahelise tööbüroo direktor Albert Thomas. Omas avamiskõnes puudutas president Vinter muuseas ka rahvusvaheliste kongresside otstarvet. Tema ütles, et haiguskinnitus saab areneda ainult siis, kui asja juhtivad asutused on ühenduses. Mida laiem see ühendus, seda parem. Ainult rahvusvahelise ühinemise läbi on võimalik kaitsta saavutatud seisukohti ja luua võimalusi edaspidiseks eeskujulikuks arenemiseks.

Huvitav on Austria sotsiaalministri tervituskõnest üks mõte, sest meil vaieldakse sellele praegu vastu. Nimelt avaldab minister kongressile lootust, et Austria haigekassad palju kasaaitavad oma eeskujuga otsuste vastuvõtmisel — on ju Austria haigekassad viimaste aastate jooksul palju tugevnenud ja töötavad väga hästi. Selle põhjuseks on viimastel aastatel aetud üksikute haigekassade liitmise poliitika, mis on kaotanud väikesed haigekassad.

Väga huvitavaid mõtteid avaldas omas tervituskõnes, nagu harilikult ikka, rahvusvahelise tööbüroo direktor Albert Thomas. Tema ütles: „Ilma kõhklemata paigutatakse harilikult sotsiaalse kinnituse kulud riigi sotsiaalse kulude arvete bilansi defitsiiti. See on suur eksitus! — Sotsiaalse kindlustuse kulud on suuremalt osalt sarnased kulud, mis tehakse niikuinii, kuigi kinnitus ei ole läbi viidud, kuid veel rohkem, — need kulud on produktiivsed kulud, sest nemad antakse tagasi rahvamajandusele kinnitatute ostujõu kasvamise, tervistamise suurenemise ja tervise paranemise ja selle tõttu ka produktiooni suurenemise teel. Sotsiaalse kinnituse maksude maksmine on raha pikaajaline intressidele paigutamine, mis ennast tasub kinnitatute kutselise tegevuse ja loominguga. Nemad anna-

vad tagasi töötades tervetena sama palju, kui nad said, või isegi rohkem.“

Edasi näitas Albert Thomas omas kõnes, et jutt, nagu oleks Euroopa madalad palgad tingitud just sotsiaalse kindlustuse laia ulatusest, ei ole mille-gagi põhjendatud. Just nendes Euroopa maades, kus palgad kõige kõrgemad, on ka sotsiaalne kindlustamine kõigeparemini läbiviidud. Ja ka Ameerikas, kus praegusel silmapilgul palgad kõrgemad, kui kusagil mujal, on viimasel ajal just tööandjate algatusel ülestõusnud mõjuv liikumine kindlustuskassade asutamiseks tööstustöölise tarvis.

Edasi tähendas Thomas, et ei ole paremat kooli proletariaadile demokraatlikeks kasvatamiseks, kui töötamine kinnitusasutustes.

Päevakorras olid kongressil järgmised küsimused: 1) Põllutöölise haiguskindlustus (referent Lehmann Saksamaalt), 2) haiguskindlustus ja töölise perekond (referent Jauniaux Belgiast), 3) haiguskindlustus ja sotsiaalne hügieen (referent Eldersch Austriast), piiriäärsete tööliste haiguskindlustus (referent Georges Petit Prantsusmaalt) ja rahvuslised seadused ja rahvusvahelised haiguskindlustuse konventsioonid (referent Harris Inglismaalt).

Võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Põllutöölise haiguskindlustus:

1) Põllutöölise töö- ja elutingimused, kui ka tähtsus, mis neil on rahvamajanduses, nõuavad, et nende kohta pannakse maksma alaline ja süstemaatiline abiandmise korraldus kõikide loovat jõudu halvavate juhuste puhuks.

2) Kõige parem esimeses punktis nimetatud abiandmiseviis oleks sundusliku haiguskinnituse maksmapanemine põllutöölise suhtes.

3) Mitme maa kauaaegne praktika on näidanud, et põllutöölise haiguskinnitus on annud väga häid tagajärgi, mis pärast ka 10-nes rahvusvaheline töökonverents vastava konventsiooni vastu võttis. Kui mõned riigid kahtlevad laiendada haiguskinnitust põllutöölise peale, siis teevad nad eneste huvide vastu, sest haiguskinnituse laiendamine on üheks mõjuvaks abinõuks põllutöölise tervise parandamise kõrval ka linnadesse valgumise eest hoidmiseks.

Kongress kiidab hääks ka põllutöölise suhtes samad põhimõtted, mis on hääks kiidetud tööstustöölise kinnitamise suhtes ja väljendatud 10-dal töökongressil vastuvõetud konventsioonides.

Kongress kutsub üles oma liigeliitlasi:

a) Oma maa valitsuste ja parlamentide juures samme astuda, et haiguskindlus laiendataks põllutöölise peale;

b) meelde tuletada nii põllutööandjate kui ka tööliste ametiühisustele neid kutselisi kui üldiseid kasusid, mis annab see sotsiaalne reform;

c) kõik abinõud tarvitusele võtta, mis nende käsitusel, põllutöölise haiguskindlustuse paremale järjele viimiseks, lastes ennast juhtida ülesseatud põhimõtetest.

Haiguskindlustus ja tööliste perekond.

Kongress on arvamusel:

1) et tööliste perekonda ei puuduta üksinda perekonnapea haigus, vaid tema majanduslik tasakaalu puudutab ka üksiku perekonnaliikme haigus;

2) et tööliste perekonna kaitse on tähtis tegur nii töölistele, tööandjale kui ka üldsusele;

3) et haiguskindlus on täiesti kohane selleks, et kaitsta tööliste perekondi haiguste eest.

Kongress tunnustab, et haiguskindlustuse ülesandeks ei tohi olla üksinda kinnitatute eneste kaitse, vaid ka perekonna kaitse.

Kongressi arvates peaks haiguskindlustuse perekonnapoliitika sisaldama järgmisi põhimõtteid:

a) Arstiabi, nii ambulatoorne kui ka haigemajas ja rohtude saamine peab olema seaduses ettenähtud obligatoorselt.

b) Emakssaamise puhuks peab abi olema seaduses sunduslik mitte üksinda naiskinnitatutele, vaid ka kinnitatute perekonnaliikmetele. See abi peaks sisaldama järgmisi elemente: arstlist nõuannet enne sünnitamist, raskejalgsuse ja sünnitamise abiraha küllaldasuses suuruses vähemalt kuus nädalat enne ja kuus nädalat peale sünnitamist; tasuta arsti või ämmaemanda abi; ema kui ka lapse suhtes arstiline nõuanne tasuta (toitmise nõuanne); abiraha

lapsele kaasavara muretsemiseks; imetusraha;

c) kinnitatule haiguse abiraha makstes, tuleb selle suuruse määramisel silmas pidada kinnitatu perekonna suurst.

Haiguskindlus ja sotsiaalne tervishoid.

Kongress paneb ette oma liikmeteleliitidele võtta enese peale kõik tõsise tervise kindlustamise ülesanded: arstiabi, kirurgiline abi, sotsiaalne abi ja majanduslik abi nii kinnitatutele kui ka nende perekondadele — muidugi ka abi emadele ja vastsündinutele; abi eelkooliealistele, lastele, ja abi lastele peale kooliealsust, sotsiaalsete haiguste vastu võitlemise, nendeks haigusteks tuleb lugeda tiisikust, reumatismi, suguhaigusi ja alkoholismi; abi terveksaanutele kuid veel nõrkadele; abi neile, kellel on kalduvus haigeks jäämiseks; teadmiste laialilaotamine hügieeni kohta.

Kongress on arvamusel, et haigekassad ei saa oma kohuseid sotsiaalhügieeni alal korralikult täita, kui ei ole täidetud järgmised tingimused:

a) Haiguskindlus peab olema sunduslik ja kõiki tema poolt pakutavaid hüvesid tuleb anda nii kinnitatutele, kui ka tema perekonna liikmetele;

b) haiguskindlustust tuleb täiendada invaliidsuse-vanaduse kinnituse läbiviimisega, missugune kinnitusinstituut oma peale võtab ühe osa sotsiaalse hügieeni kuludest;

c) sotsiaalse kinnituse instituutidel peavad käsituses olema arstid, kes on õppinud küllaldaselt sotsiaalset meditsiini.

Kongress paneb ette kõigile oma liigeliitidele alata süstemaatilist aktsiooni selleks, et kassad oma peale võtaks ülalnimetatud sotsiaalse hügieeni ülesanded ja et rahvusliikude seaduste ümberkorraldamisega kassadele võimalikuks tehakse kõigelaiemat tegevust avaldada sotsiaalse abiandmise alal.

Võeti vastu mõned resolutsioonid ka piiriäärsetele töölistele haiguskindlustuse korraldamise kohta. Kuna see küsimus meid vähem huvitab, siis ei hakka me neid resolutsioone ära tooma. Võiks ainult märkida, et sel juhtu-

misel, kui töölisel töökoht on ühel pool riigi piiri ja elukoht teisepool, siis tööline peaks liige olema selles haigekassas, kelle piirkonnas on tema elukoht.

Rahvusline seadusandlus ja rahvusvahelised haiguskinnituse konventsioonid.

Kongress, olles arvamisel:

1) et 10-nes rahvusvaheline töökonverents Genfis 1927. a. võttis vastu kaks konventsiooni ja ühe rekomendatsiooni, milles on täielikult väljendatud haiguskinnituse peapõhimõtted, mis on heaks osutanud paljude maade praktika põhjal;

2) et need kaks konventsiooni panevad radifitseerijatele riikidele peale väga mõõdukad kohustused, mispärast

nende ratifitseerimine peaks sündima kõikide maade poolt;

3) et rekomendatsioon väljendab eneses praeguse aja tendentse haiguskinnituses ja võib olla suurele osale riikidele heaks teenäitajaks, mis sihis minna.

Kongress kutsub üles oma liikmeid liite:

a) astuda tarvilikke samme oma maa valitsuste ja parlamentide ees, et ratifitseeritaks need konventsioonid ja võetaks tarvitusele rekomendatsiooni põhimõtted;

b) oma liigete-kassade juures võtta tarvitusele kõik abinõud, et töötamine süstemaatiliselt neil põhimõtetel, mis väljendatud nimeatud kahes konventsioonis ja rekomendatsioonis.

Arstide tööst ja selle minevikust.

Dr. H. Jürgenson — Tartu.

Mitte harva ei pöörata arstide poole, vähemalt siis, kui inimene sünnib ja kui inimene peab surema, — neil hetketel, kus inimlaps ellu astub ning elust jälle kaob. Kuid harva heidab mõni juba pilku arstiteaduslistesse tarkustesse siis, kui ta on terve, kui ümberringi keeb elu oma rõõmude ja hädadega. Arstiteaduses nähtakse praktilist abinõud, teda tuletatakse meelde siis, kui inimene on haige, siis kutsutakse arst, kes peab aitama. Ühes sellega on arsti kui ametniku peale vaatama hakatud, on terve rida kõiksuguseid usaldusarste kindla palgaga, teravishoiuarste jne.

Kui arstidest rääkida, siis oleksid ühed ministeeriumide ja omavalitsuste ametnikud, edasi arstid — õpetlased, katsetajad elavate loomade jne. kallal ning viimaks need praktilised arstid, kes terve oma elutöö pühendavad oma linnale ehk külale, agulile ehk alevikule. Neid viimaseid nimetab Dr. Nassauer oma väga huvitavalt arsti elu käsitavates novellides arst-inimesteks.

On arstide töös ja selle minevikus olnud palju eriaegjärke, ei ole kaugel veel need ajad, kus arsti järele tõldades sõideti, kuid nüüd tuleb külaarsti järele vaevalt edasiliikuv ruunake.

Ei ole palju mitte töid selle üle, mida ise tunneb arst, kui ta haiget jälle on rahustanud, kui ta haige elu kord päästnud ehk surm talt haige rõõvinud, — arstid ei armasta palju kirjutada, olles tegude inimesed.

Kuid kas siiski pole nendes küllalt ilusaid üleelamusi, millest rääkima peaks rohkem, kui senini sellest räägitud? Kas pole arstidele nende töö tasumine sentidega mitte suuremaks haavamiseks ja ei peaks kõik arstid ülalpeetud saama riigi poolt, mis rahuldaks nende haigete aitamise tööd? Siit järgnema peaks arstide arvu piiramise küsimus, mis praegu küllalt terav ja vajaks ehk järelvaatamist.

Kuid siin ei räägi me arstidest, kuid pisut arstiteadusest, selle hall-kaugest minevikust ning ajaloost.

Arstiteaduse loojaks ja isaks peetakse vanailma kreeklaste pooljumalat ja inimest Askleepiost (roomlast Aeskulapius). Selle tütar kandis nime Hügeia, sealt ka nimi hügieen ehk tervishoid.

Arstiteaduse ajaloost rääkides, nimetatakse eraldi: 1) eelajaloolist aegjärku, sellele järgneks 2) arstiteadus vanas Indias, siis 3) arstiteaduse õitse-aeg Hiinas, Jaapanis ja Tiibetis, seejärel 4) arstiteadust Egiptuses, siis

5) Kreekas, 6) Aleksandria linna ümber õitsema lõonud arstiteaduse õitseagea, seejärel 7) Rooma, siis nimetatakse keskaega ja XV ja XVI aastasada, 8) siis juba eraldi XVII ja XVIII aastasada arstiteaduse ajaloos, 9) viimaks XIX aastasada ja meie päevi.

Nagu sellest näha, on arstiteadus oma arengus palju hüppe- ning tõusu-aegjärke oma ajaloos järelejätanud, kord siin, kord seal tõusu ning languse tundemärke avaldanud.

Heidame siis möödaminneski pisut pikku tema pikale teekäigule, kus mõndagi ehk huvitavat kuulduks ka nendele, kes kunagi arstiteaduse peale pole wabal ajal mõtelnud, siis vähemalt, kui nad arsti abi pole tarvitanud.

Eelajalooline aegjark näitab, et tervishoid on väga madalal astmel seisnud, riideid vahetati väga harva, koopad, kus elati, olid mustad. Et toitu halvasti valmistati, siis on leitud tooaegsete lõualuudel tihti hammaste rikkeid, vähajahagust, ka süüfilis pidi tol ajal olema, oletavad vastavad eriteadlased. Vaimuhaigused ei olnud mitte haruldus. Et haiget terveks teha, seks arvati tarvis olevat palju kavalust, et „kurjavaimu“ haigest ihust väljaajada.

Indias hakkas arstiteadus juba edusamme tegema. Siva ja Davantari olid India müütide järele arstiteaduse jumalateks; mässulik meri olevat seal kord teiste kalliskivide hulgas ka rannale paisanud arsti. Esmalt tegid ainult vaimulikud (bramiinid) arstiteadusega tegemist, hiljem läks arstiteadus üle erilise ametkonna kätte, kus siis ka arste välja lasti. Arst pidi enne vastava kooli lõpetamist vande andma, et ta riietuma end puhtalt peab, rääkima peab pehmelt (ilma kärkimisteta), ajama habet ning küüni korralikult lõikama, bramiine maksuta arstima ja ilmuma esimese kutse peale iga haige juurde.

India arstiteadus ütleb: ainult see on täiesti tubli arst, kellel teadmised ühekorraga haava ning sisehaiguste aladelt. Eriti kaugele jõudsid India arstid kirurgia ehk haavahaiguste alal. Põiekivide väljavõtmist, rinnakastisse torkeid seal oleva mädaniku puhul, lõikusi silmaläätsa ummistuse (hall silmakale, katarakta) korral tunti seal. Ka kuulsad olid n. n. India plastilised kirurgili-

sed lõikused, kus kõiksugu kosmeetilisi lõikusi näo peal ja kehal ettevõeti. Hästi oskas India meditsiin abi anda ussi nõelamiste puhul ning tervishoid seisis Indias küllalt kõrgel astmel. Arstilt, nagu tähendasin, nõuti vilumust nii haava- kui sisehaiguste aladelt; arst, kes ainult ühte neist tunneb, tähendatakse India arstiteaduslistes märkustes, sarnaneb linnule, kellel ainult üks tiib. Ka sünnitusabi seisis küllalt kõrgel astmel, mis aga bakterioloogiasse puutub, siis polnud õieti temast aimugi: 80% kõikidest haigustest olla nende arvamiste järele tingitud õhust, 40% sapist ning 20% rögest. Sarnane seletus osutub tänapäevale muidugi mitte millegiks muuks, kui rumaluseks. Hiinas, Jaapanis ning Tiibetis hakkab meditsiin arenema, kui Indias ta väljasuremise tundemärke hakkab avaldama, see on umbes IX aastasajal enne Kristust. Hiinas on arste palju, kuid midagi isearalist nad ära teha ei suutnud, igauks kes vaevalt mõnda arstitead. kirjandusest läbi suutis kuulata, loeb end seal ka kohe arstiks, kes arstida võib inimesi ja neid aidata.

Egüptuses leiame preester-arste ning arste-spetsialiste. Tervishoid oli kõrgel järjel. Egüptlased tundsid 700 rohtu, opium oli teiste rohtude hulgas tuntud rohi. Silmahaiguste arstimise alal said egüptlased häid tagajärgi kätte. Hästi arenenud oli ka sünnitusabi, kuna kirurgia India omast maha jäi. Sünnitusabi alal omandasid egüptlaste võtteid hiljem juba vanailma kreeklased.

Kreekas anti arstlised teadmised isade poolt üle poegadele. Oli terve rida arstiteaduse koole: Kuidose ja Kos'i saartel asusid kõige tugevamad neist. Kosi saarelt on pärit Hippokrates, keda ka tänapäev arstiteaduse isaks peetakse. Kus rohi ei aita, seal aidaku nuga, õpetas Hippokrates, ja kus nuga ei aita, seal aitab tuli. Arstiteadust õpiti ülalmainitud koolides, siis veel filosoofilistes koolides ja viimaks gümnaasiumides, kus ka võimlemisele suurt rõhku pandi. „Üks arst suudab rohkem kui terve kari mehi“, nii õpetas Hippokrates, kõrgele astmele Kreeka arstiteadust viies. Arst olgu kõigepealt mõteteadlane, hea inimene, õpetas sama Hippokrates.

Vana Kreeka ei lubanud naisel õppida arstiteadust. Seal riietus üks naine, Agnodika, end mehe riietesse ja õppis arstiteaduslise ala ära. Pärast saadi sest teada ning seejärel muudeti seadust ja naised võisid ka arstiteadust õppida.

Aleksandria õitseage on iseloomustav sellepöolest, et surnukehi juba lahastada lubatakse, kuna kuningad ise selle asjaga tegemist teevad.

Rooma aeg. Sel ajal leitakse ülesse uusi rohtusid, hakatakse külma veega arstima jne. Tervishoiu alal tähendatakse, et võitlus oma kirgedega võimaldab kõige paremini pikka eluiga. Ka mõningaid anatoomilisi töid leiame sest ajast pärit olevat jne. Keskaeg on pimedusajaks arstiteaduses. XV ja XVI aastasajal hakkab aga uuesti arstiteaduse ärkamine uinakust:

Michel Servet, Fallopius, Vesalius saavad füsioloogia ning anatoomia esiisadeks, tehes neil aladel suuri leidusi.

XVII ja XVIII aastasada oma Villiam Harvey, Malpighi ja teiste õpetlastega arendavad seda, mis möödunud aastasajad neile kätte andnud. Siia tuleb juurde lenner, rōugete panemise ülesleidja.

XIX aastasada toob arstiteadusse selle õitseaja, mis meditsiinil nii hiigla sammudega areneda laseb, et me endiste aegadeга teda vaevalt võrrelda, ühesuguseks pidada võiksime. Pasteur (prantslane), Robert Koch (sakslane) ning Lister (inglane) rajavad tee bakterioloogiasse, seletades, et haigused ei ole mitte keemiliste nähtudega seletatavad, vaid neid tekitavad erilisel viisil, elavad haigus-

idud, bakteriad, avavad tee, mille abil haigele tänapäev kahjuta, lõikusi võib teha. Kochi tiisikuse batsilluse ülesleidmine 1882. aastal, kas see ei ole üks suurematest heategudest inimsõõle, mida inimsugu üldse senini tunnud!

Tõsi, ka Kochil oli raskusi. Kui ta 1883. aastal pärast seda, kui kolera bakteria ka üles leidis, tolleaja tähtsama õpetlasele keemikule Pettenkofferile ja selle abile arst Emmerichile seletama hakkas, et tema katseklaasis on nüüd kolera haiguse tekitaja bakteria, siis ei uskunud need seda. Koch soovitas neil siis seda vedelikku ta katseklaasist ära juua: Pettenkoffer jäi kergesti haigeks, kuna Emmerich vaevalt eluga pääsis. Kochil, arstil, oli õigus — keemikus pidi taganema. Oli ju Pettenkoffer suurem jõud XIX aastasajal neis küsimustes. 1896. aastal leiab füüsik Röntgen ülesse erilised kiired, mille abil tänapäev murdeid jne. selgesti nähakse ning alaliselt kuni tänini leitakse ikka uusi ning uusi haigusid üles ning teisi abinõusid ülesse, mis arstiteadust veel kaugemale viivad ta teel: haiguste vastu võitlemisel. On palju, palju märtreid arstide keskel olnud, neid üleslugeda oleks siin võimata, kas saame aga jagu sellest saatusest, mille vastu võitleme, see on rohkem kui küsitav.

Kuid mis sellest! Edasi peab rututama: nuga käes ehk jälle keemiliste ning bakterioloogiliste uurimuste taga istudes, taudide keskel viibides, peame edasi liikuma oma teed, mida ise valinud, mis õudne vahest, kuid nii lähedal me hingele. Arste-inimesi Hippokratase mõttes vajab just selleks tänapäev!

Tallinna ja Moskva tööliste reaaltenistus 1928. a.

R. Sõrmus.

Juba 1924. a. peale rahvusvaheline tööbüroo avaldab igakuuliselt oma kuu- kirjas „Revue Internationale du Travail“ andmeid tööliste palkadest 18. tähtsama ametala kohta neljast tööstusharust (ehitus-, metalli-, mööbli- ja trükiteöstus), samuti toiduainete hindade kohta. Neil andmeil neli korda

aastas arvutatakse rahvusvaheliseks palkade võrdluseks iga riigi kohta reaaltenistuse indekseid.¹⁾ Võrdlusi toimiti peamiselt Euroopa riikide kohta, arvult umbes paarikümne riigi kohta.

¹⁾ V. tööstustööliste palgaolud. R. Sõrmus, „Töö ja Tervis“ nr. 10 ja 11, 1928.

Palkade võrdlusis puudusid seni andmed Vene tööliste teenistuse kohta. Nimetatud kuukirja 1928. a. oktoobri-novembri numbris on esmakordselt antud võrdlus ka Moskva kohta. Võrdluse aluseks on olnud Vene Töökomisariaadi Teadusliku Büroo andmed.

Siin toome need andmed täies ulatuses, ühtlasi kõrvutades nendega Tallinna kohta käivaid andmeid.

Nädalateenistus Tallinnas ja Moskvast (kroonides).

Ehitustööstus.	Tallinnas	Moskvast
	juulis 1928	aprillis 1928
Müürišepad	21,60	44,35
Puusepad	18,72	41,34
Tislerid	21,60	48,40
Plekisepad	—	50,14
Maalrid	21,12	44,35
Lihttöölised	16,80	25,36
Metallitööstus.		
Montöörid	—	70,64
Metallivalajad	19,68	78,74
Vormitegijad	19,68	75,85
Treialid	14,88	64,73
Lihttöölised	12,48	35,09
Mööblitööstus.		
Mööblitöölised	18,24	53,27
Lihttöölised	18,24	38,33
Trüki- ja raamatuk. tööst.		
Trükiladujad käsitsi	26,88	52,92
„ „ masinal	33,12	75,73
Masinameistrid	28,32	60,68
Raamatukõitjad	21,60	53,96
Lihttöölised	18,24	28,26

Toiduainete hinnad Tallinnas ja Moskvast aprillis 1928 (kroonides).

	Tallinnas	Moskvast
Sai . . . . . (kg.)	0,49	0,51
Rukkileib	0,23	0,15
Sepikujahu	0,39	0,42
Või, laua	3,05	4,69
„ köögi	2,66	4,69
Taimevõi	0,55	1,02
Loomaliha, praeliha	1,25	1,68
„ „ supiliha	0,90	1,68
Lambaliha . . . . . (kg.)	1,08	1,55
Seapekk	1,43	2,99
Kartulid	0,12	0,22
Suhkur	0,44	1,20
Kohvi, oa	3,91	28,95
Kohvi, vilja	0,98	2,51
Hiinatee	5,86	12,16
Juust	2,08	3,05
Piim (liiter)	0,14	0,13
Kanamunad (tükk)	0,08	0,37
Riis (kg.)	0,49	0,93

Moskva tööliste teenistus ja toiduainete hinnad on kroonidesse ümberarvatud kursiga 1 rbl.=1,93 krooni. Teenistuse andmed on ühtlased ses mõttes, et mõlema linna kohta on antud tegeliku teenistuse andmed, mitte aga palganormide andmed, mis on palkade võrdluse aluseks kõigi teiste riikide kohta, peale Taani. Kahjuks, on teadmata kas Moskva teenistuse andmed samuti kui Tallinna omad käivad ka 48-tunnilise töönädala kohta või mitte. Arvatavasti ka Moskva teenistus ei käi pikema aja kohta.

Teenistuse andmeist näeme, et teenistuse nimiväärtus (teenistuse hulk rahas — Eesti rahas 25 kuni 80 krooni nädalas) on Moskvast tublisti kõrgem, kui Tallinnas. Kõigi 18 ametala keskmine teenistus (Tallinna kohta 16 ametala) on Tallinnas ümmarguselt 21 kr., Moskvast 52 krooni nädalas. Seega on teenistuse nimiväärtus Moskva töölistil umbes 150% võrra kõrgem, kui Tallinnas. Peatudes veidi teenistuse juures, võime tähendada esiteks, et tööliste teenistuse vahekorrad tööstusharude järgi pole Tallinnas ja Moskvast ühtlased. Meil on kõige kõrgem teenistus trükitöölisel, kuna Moskvast on esikohal metallitöölised; edasi — Tallinnas on teisel kohal ehitustöölised, Moskvast — trükitöölised jne. See vahekordade ebavastavus näitab meile muuseas, et metallitöölised on meil teenistuse mõttes eriti ebasoodsas seisukorras võrreldes Moskva metallitöölisega. Toodud andmestiku ulatuses metallitöölised on oma teenistusega meil viimasel kohal, Moskvast on nad aga esimesel kohal. Teiseks paistab, et liht- ja õppinud tööliste teenistuse vahekorrad pole meil ja Moskvast ühtlased. Liht- ja õppinud tööliste teenistuse vahe on Moskvast kaunis suur, nii, trüki- ja metallitööstuses ümmarguselt 100%, ehitustööstuses umbes 70—80%. Tööskest hinnatakse Moskvast rohkem kui meil.

Palga ja toiduainete hindade andmeil on Rhv. Tööstbüroo poolt tehtud tööliste teenistuse ostujõu rahvusvaheline võrdlus. Londoni tööliste teenistust võrdluse aluseks võttes, on reaalteenistuse indeksid (teenistuse ostujõu näitajad) aprilli kohta 1928. a. järgmised:

London	100
Berliin	71
Moskva	50
Praaga	47
Viin	45
Tallinn	44
Varssav	40

Kuna indeksid on teiste riikide kohta, peale Tallinna ja Moskva, arvutatud palganormide alusel, siis on nad võrdluseks Tallinna ja Moskvaga veidi madalad. Võttes kõigi linnade kohta tegeliku teenistuse andmed, saaksime Tallinna ja Moskva kohta veidi madalamad indeksid.

Need andmed näitavad, et Tallinna tööliste teenistuse astujõud on mitme punkti võrra madalam, kui Moskva töölistel. Kui mingisuguseid tarbesemeid Inglise tööline ostab 100, siis jõuavad tema kõrval osta oma teenistusega Moskva tööline 50, Tal-

linna tööline aga 44. Kuid hinnates olukorda Tallinnas ja Moskvast, tuge- des neile andmeile, peame silmas pi- dama, et see võrdlus on väljatöötatud veidi puudulikul alusel. Võrdluse alu- seks on võetud ainult tööliste toitluse maksumus, välja jäetud on aga tähtsad artiklid, nagu riietuse, korteri, kütte ja valgustuskulud. Võttes võrdluse alu- seks ka need kululiigid, saaksime Tal- linna kohta kahtlemata kõrgema in- deksi. Mil määral, on otsekohe raske öelda, sest pole kahjuks, käepärast andmeid korteri hindade kohta. Riie- tus' on aga kallinenud 1913. a. võrrel- des Tallinnas 50%, Venemaal aga enam kui kaks korda, erakauplusis koguni ligi kolm korda. Teisest küljest aga Vene töölistel saavad teatud tulu ka töötaolu puhul — riiklik kindlustus töötaolu vastu, meil aga töötaolu vastu kindlustust pole.

Kas ettevõtete ametnikkudele erihaigekassad?

A. Linnomägi.

See küsimus näib närveerivat ühte osa Tallinna ettevõtete ametnikke. Mindakse isegi sarnaste hüsteeriliste kirjutuste avaldamiseni, nagu ilmus hil- juti „Päevalehes“ „ametniku“ allkir- jaga.

Ka riigivanemale on saadetud amet- nikkude poolt märgukiri sarnases luba- mata toonis, et härra riigivanemal tea- tavat jõupingutust enese üle tarvis ol- nud, et mitte seda kirja tagasi saata, nagu härra riigivanem ise Haigekas- sade Liidu esitajatele seletanud.

Ei ole sugugi rõõmustav nähtus, kui meie väikse demokraatliku riigi kodan- nikud, kes seadusega ühte ja samasse haiguskindlustuse organisatsiooni kuu- luvad, hakkavad endid seisustesse jä- gama ja killustama. Võib olla, et ametnikkel on põhjust mitte rahul olla mõne ühise haigekassaga, kuid see ei ole mitte ülepääsemata häda.

Et töölistel ja ametnikud käsikäes ühise haigekassa liikmed olla ja selle juhtimisest osa võtta võivad, näitab Tartu Üldhaigekassa tegevus, kus ei ole mingisuguseid lahkkelisid tekkinud ametnikkude ja teiste kassaliikmete va-

hel. Tartus on terve rea aastate jook- sul revisjonikomisjoni koosseis olnud ainult ametnikkest, kellede kui asja- tundjate valimist alati tervitatud. On ju Üldhaigekassa tegevus laialdane ja rahalised läbikäigud suured. Käesoleva aasta Tartu Üldhaigekassa revisjoni- komisjon koosneb kutsete järele kahest raamatupidajast ja ühest kõrgema ha- ridusega (majandusteadlane) vabriku ametnikust. Ka juhatuseliikmeteks on ametnikke olnud, tänavuse aasta vali- miste tagajärjel said juhatusse 4 töö- list ja 3 ametnikku, ning peab tunnis- tama, et juhatus töötab väga ühemeel- selt.

Väide, mis ametnikkude poolt ette- tuuakse, nagu toetaks nemad oma suu- rema sissemaksuga töölistest kassaosa- lisi, näib küll ainult esialgu nii olevat, pealegi kui seda väidet esialgul kohe raske on ümber lükata andmete puudu- sel. Ei ole ju seni kassaliikmeid kulude suhtes liigitatud nende kutsete järgi. Kuid vaatame seda väidet lähemalt. Esiteks on ka ametnikkude seas vä- hese palgaga inimesi, teiseks on amet- nikkudest kassaliikmed palju nõudliku-

mad ravimise suhtes, kui lihttöölised (on välismaail terviseveel käimise kulusid kassast nõutud jne.), ning kolmandaks saavad ju haiguse puhul kõrgemat abiraha, vastavalt oma liikmemaksule.

Ühe hiljuti surnud 25-tuhandelise kuupalgaga kassaliikme peale oli Tartu Üldhaigekassa kulutanud juba enne tema surma 170 tuhat senti ainult abiraha ja kliiniku kuludena, juurde arvamata veel kulud arstide tasu ja apteegi arvete järele.

Töökaitse määruste rikkumine ja kriminaal-seadustik.

Riigikogu poolt 22. nov. vastu võetud kriminaalseadustiku 17. peatükis käsitavad järgmised §§-id töökaitse määruste rikkumist:

§ 347. Tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta seaduse või sundmääruse eeskirju rikkudes:

1) alandas omavoliliselt töölisele palka;

2) maksis töölisele palka raha asemel kaubaga või muude asjadega;

3) maksis töölisele palka kupongiga, kuigi selle maksu tähtaeg juba käes oli, või makсутähega, millel tingitav väärus;

4) võttis tööliselt maksu seesuguste asjade kasutamise eest, mille kasutamise eest tööliselt tasu ei võidud võtta, või võttis maksu suuremal määral kui lubatud;

5) võttis töölisele võlgu antud rahalt protsenti või töölise võlakohustuse kindlustuseks antud vastutuse eest tasu,

karistatakse:

arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni.

Kui sarnane üleastumine saadeti korda kolmat korda või olgugi esimest korda, kuid sünnitas töölise hulgas rahutuse, mis kutsus välja politseivõimu vaheleilmumise korra jaluleseadmiseks, siis karistatakse süüdlast:

arestiga mitte üle kuue kuu.

Peale selle võib kohus juhul, kui süüdlane juhatas tööstusettevõtet, te-

Ka ei või kindel olla, et kui ametnikud üksi oma kassat juhivad, siis nemad seda paremini teeks kui töölistega ühises kassas. Võru-Petseri Üldhaigekassas oli ametnikust-kassaliikmest juhatause esimehel täieline vabadus tegutseda, kuid selle tagajärjed olid kurvad. Tuleb loota, et erihaigekassade nõudmine läbi ei lähe ning leitakse ühine keel kõigi palgatöölise ja -teenijate vahel, millega suudetakse luua võimsad ja tegujoulised ühishaigekassad.

malt võtta niisuguse ettevõtte juhatamise õiguse ühest kuni viie aastani.

§ 348. Tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta seaduse või sundmääruse eeskirju rikkudes:

1) pidas töölise palgaraamatuta;

2) ei pidanud korralikult palgaraamatut,

karistatakse:

rahatrahviga mitte üle viiesaja krooni.

§ 349. Tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta rikkus seaduse või sundmääruse eeskirju:

1) töölise nimekirja pidamise kohta;

2) tööstusettevõtte poe avamise või selles kauplemise kohta;

3) seatud raamatute pidamise kohta;

4) nõutavate teadaannete väljapanemise kohta,

karistatakse:

rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni.

Sama karistuse alla langeb tööstusettevõtte juhataja, kes süüdlane seaduse või sundmääruse eeskirjade rikkumises omale asemiku nimetamise kohta, samuti tööstusettevõtte pidaja, kes süüdlane seaduse või sundmääruse eeskirjade rikkumises tööstusettevõtte juhataja nimetamise kohta.

§ 350. Tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või sundmääruse eeskirju, mis antud laste, allealiste või

naisisikute töö-alal nende tervise või julgeoleku kaitseks, karistatakse:

arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

Sama karistuse alla langeb põllumajapidaja, kes süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või sundmääruse eeskirju, mis antud laste või allealiste töö kohta nende tervise või julgeoleku kaitseks.

§ 351. Tööstus- või kaubandus-ettevõtte pidajat või juhatajat, kes süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või sundmääruse eeskirju, mis antud laste, allealiste või naisisikute tööaja kohta nimetatud ettevõttes, karistatakse:

arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

§ 352. Tööliste õnnetujuhtumiste vastu kinnitamise seaduse alla kuuluva tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta seatud korras ei teatanud politseile õnnetusest, mis töölisele juhtunud ettevõtte töö juures või töö tagajärjel, karistatakse:

rahatrahviga mitte üle saja krooni.

§ 353. Tööliste õnnetujuhtumuste vastu kinnitamise seaduse alla kuuluva tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta seatud korras ei saanud teateid ettevõtte töötamisviisi või töölevõetud isikute arvu kohta, karistatakse:

rahatrahviga mitte üle kahesaja krooni.

Kui süüdlane saatis teadvalt valeteateid, siis karistatakse teda:

arestiga mitte üle kuue kuu või rahatrahviga mitte üle viiesaja krooni.

§ 354. Tööliste haiguse vastu kinnitamise seaduse alla kuuluva tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta ei saanud nõutavaid teateid selles ettevõttes tehtavate tööde, töölevõetud isikute arvu, nende palgasuuruse ja selle maksmise tähtaegade, nende tööle või teenistusse võtmise aja või nende vabastamise aja kohta, samuti selles, et ta ei pidanud või revideerimisele ei estanud nimetatud seadusega nõutavaid dokumente, raamatuid või sissekirjutuse, karistatakse:

rahatrahviga mitte üle kahesaja krooni.

Kui süüdlane saatis teadvalt valeteateid, siis karistatakse teda:

arestiga mitte üle kuue kuu või rahatrahviga mitte üle viiesaja krooni.

§ 355. Tööliste haiguse vastu kinnitamise seaduse alla kuuluva tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta teadvalt laskis sünnitajat, kes oli haigekassa osanik, tööle enne nelja nädala möödumist, arvates sünnitamise päevast, karistatakse:

arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

Haigekassa tegelastele on tähtis seaine U.N.S. § 1199¹, mis uues kriminaalseadustikus kõlab järgmiselt:

§ 541. Haigekassa juhatuse liikmeid, samuti ka ettevõtte omanikku, kus haigekassa olemas, või haigekassa asjade ajamiseks kinnitusameti poolt eriti määratud isikud, kes süüdlased selles, et nad:

1) haigekassast andsid rahalist toetust isikule, kellel teadvalt selleks õigust ei olnud või kes ei olnud haigekassa osanik, või seesuguse isiku perekonnaliikmele;

2) haigekassa raha või muud varandust teadvalt kulutasid seesugusteks otstarveteks, mis ei ole ettenähtud kassa põhikirjas,

karistatakse:

vangimajaga mitte üle ühe aasta.

Kui toetuse või kulutatud summa ületab tuhat krooni, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui süüdlane vabatahtlikult andis tagasi enne kohtuotsuse, -resolutsiooni või vandekohtunikku verdikti kuulutamist väljaantud toetuse või ärakulutatud summa või varanduse haigekassale või rahuldab muul viisil haigekassat, siis karistatakse teda:

vangimajaga mitte üle kuue kuu.

Kui aga käesoleva paragrahvi kolmandas lõikes ettenähtud kuritegu kergemeelselt saadeti korda, siis karistatakse süüdlast:

arestiga mitte üle kuue kuu.

Uus kriminaalseadustik pannakse maksma eriseadusega, kuigi ta juba vastu on võetud.

Kinnitusameti otsusi.

5. jsk. kinnitusameti koosolekult 14. nov. 1928. a.

Võru-Petseri üldhaigekassa juhatuse tagandamise küsimus.

Aruandja seletus:

I, Eelmise kinnitusameti koosoleku päevast, s. a. 19. okt. s. a. olen rida väärnähtusi Võru-Petseri üldhaigekassas kindlaks teinud. Täni on kindlaks tehtud, et haigekassa endine asjaajaja H. Samosson on kõrvaldanud Võru-Petseri üldhaigekassale saadetud postiteel maksusi kr. 437.81. Ka on olemas esialgsed andmed veel kr. 365.25 kõrvaldamise kohta, sellest summast kõrvaldatud osa täpset suurst tuleb aga veel lõpuliselt selgitada.

Nende andmete põhjal on H. Samossoni vastu süüdistus tööstetud N. S. § 1681 järele ja asi on juurdlemiseks Võru-Petseri kriminaalkomissarile saadetud. Osa kõrvaldatud summast on nüüd juba H. Samossoni poolt haigekassa arvele Võru ühispanka sisse maksetud.

II. Haigekassa juhatus on küll Võru kriminaalabikomissarile teatanud H. Samossoni poolt toimetatud Põlva haigekassa maksude kõrvaldamisest, kuid et haigekassa juhatus vastutav on kahjude eest, mis juhatuse hooletu tegevuse läib tekkinud, siis on juhatus kohustatud ka sammusid astuma väärnähtuste ulatuse ja kahjude suuruse kindlakstegemiseks, kuid selles asjas pole juhatus tarvilikke samme astunud. Juhatuse esimees on küll mitmele ettevõttele järelepärimised haigekassa maksude asjas saatnud, kuid need järelepärimised süüdistid peale avalikuks tegemist 5. jsk. tööinspektori poolt ja on peale selle ka niivõrt puudulikud, et nendest järelepärimistest kindlaid tagajärgi oodata ei saanudki.

III. Peale selle tuli ilmsiks, et haigekassa juhatuse poolt on rikutud põhikirja § 50 nõudmine, mille järele tshekkidele, milledega Võru ühispankast raha välja võetud on, kahe juhatuse liikme allkirja oleks pidanud kandma, tegelikult aga on pangast raha võetud ainult juh. esimehe V. Neumanni ja H. Samossoni kui asjaajaja allkirjaga.

IV. Ühenduses H. Samossoni poolt toimitud rahakõrvaldamisega tegin kindlaks, et 6. okt. s. a. just samal päeval, millal H. Samosson seitsme ettevõtte haigekassa maksusid Võru ühispanka sisse maksis, on juhatuse esimees V. Neumann omal algatusel ühe T. T. S. § 324 korras politsei kaudu saadetud nõudmise kr. 142.29 suuruses seismapanemist nõudnud ja sellega H. Samossoni süüteo ilmsiks tulemist varjanud. Lisan juure, et haigekassade sissenõudmine T. T. S. § 324 järele sünnib tööinspektori korraldusel ja selle korralduse seismapanek kõrvalise isiku poolt on seadusevastane tegu. Ka selles asjas on Võru kriminaalabikomissarile ettekanne tehtud.

V. Ülal tähendatud asjaolusid arvesse võttes, jään oma endiste ettepanekute juure 2. ja 19. oktoobrist s. a., mille juures endistele motiividele juhatusliigete tagandamise asjas juure lisan: juhatuse esimehe V. Neumanni kohta p.p. II, III ja IV tähendatud väärnähtused, teiste juhatusliikmete kohta p. II ja p. III tähendatud väärnähtused, ka esinen ettepanekuga Võru-Petseri üldhaigekassa uuele juhatusele ülesandeks teha ilmsikstulnud väärnähtuste tagajärjel tekkinud kahjusumma kindlaks teha hiljemalt 1. veebruariks 1929. a. ja täiendatud summade sissenõudmiseks kohtu teel sammusi astuda selles süüdlaste, endiste haigekassa juhatuse liikmete vastu.

P. Völmer (allkiri),
5. jsk. tööinspektor.

Kinnitusamet, käesolevat asja läbi arutades ja kõiki olevaid andmeid arvele võttes, leidis, et Võru-Petseri üldhaigekassa juhatus on oma tegevuses avaldanud loidust, mis ühenduses eriti haigekassade maksude sissenõudmises, kontrollis asjaajaja tegevuse üle ja üldises asjaajamises, ja tööstuslise töö seaduse § 365, kui ka kinnitusameti seaduse § 13 I j. p. 16 põhjal otsustas:

Võru-Petseri üldhaigekassa juhatusele teha ettepanek tarvitusele võtta abinõud, et avalikuks tulnud rikkumised 1. jaanuariks 1929. a. kõrvaldatud saaksid.

Haigekassade tegevusest.

Tartu Üldhaigekassa volinikkude korraline peakoosolek.

peeti ära pühapäeval 14. oktoobril 1928. a.

Peakoosolek algas kell 10,15 hommikul.

Peakoosolekust võttis osa olemasolevatest „80“ volinikust „42“ volinikku. Protokoll kirjutatus asjaajaja Karl Lukk.

1) Peakoosoleku avas juhatuse esimees A. Linnomägi, kes teatas, et peakoosolek on otsusevõimeline, sest peakoosolekust võttis osa üle poole olemasolevatest volinikest. Peakoosoleku juhatajaks valiti Linnomägi.

Peakoosoleku päevakord loeti ette ja võeti muutumatul vastu.

2) Eestimaa Haigekassade Liidu esitaja L. Johanson'i referaat uue haiguskindlustuse eelnõu üle. Referent teatab, et töö-hoolekandeministeriumi poolt on välja töötatud uus haiguskindlustuseaduse eelnõu. Sama eelnõu on praegu vabariigi valitsuse poolt moodustatud ministrite vahelises komisjonis läbivaatusel. Referent asub selle uue haiguskindlustuseaduse eelnõu ettekandmisele, mille juures eriti alla kriipsutab ja selgitab neid kohte, mis lahku lähevad praegu maksusel olevast kindlustuseadusest. Kannab ette puudused, mis leiduvad seaduse

eelnõus. Ühe tunni pikkuses kõnes annab täielise ülevaate seaduse eelnõu kohta, kandes ette eelnõus leiduvad paremused ja puudused.

Ettekandele järgnesid läbirääkimised, mille järele võeti ühel häälel vastu järgmine resolutsioon:

„Tartu Üldhaigekassa volinikkude peakoosolek. arutades uut haiguskindlustusseaduse eelnõu, leiab tal peapuudusteks olevat:

1) Haigekassa liikmete omavalitsuse kaotamise ning volinikkude koosolekul ja juhatuse ettevõtjatele kohtade andmise. Üle kümne aasta kestnud omavalitsuse kaotamist ei saa kuidagi tõsiselt põhjendada. Haigekassad on selle aja kestes näidanud, et nende töö viljakuse ja rahulikkuse seisukohalt on täielik liikmete omavalitsus tingimata tarvilik.

2) Kinnituskasude panemine kassaliikmete peale ei ole otstarbekohane. Kuna ka see osa kinnituskasust, mida ettevõtja tasub, tuleb tööliste töötasu arvelt, siis ei ole kinnituskasu jagamine tööandjate ja tööliste vahel tarvilik, vaid haigekassamaksu peaksid tervelt tasuma ettevõtjad.

3) Tähtajaks tasumata jäänud kinnituskas pealt peaks haigekassa heaks võetama viivitusraha 3% kuus. 2-protsendiline viivitusraha ei taga veel kinnituskasude tähtajaks tasumist, vaid meelitab ettevõtjaid haigekassa maksude kui võrdlemisi odavaprotsendilise võla teiseks otstarbeks kasutamisele ja ärakulutamisele, mis senini sagedase nähtusena haigekassadele suuri raskusi on toonud.

4) Sundusliku kinnitamise alt on välja jäetud isikud, kes töötavad põllumajanduses. On aga tarvilik kindlustada kõiki palgatöölisi ja teenijaid, ilma erandita, ka põllutöölised ühes arvatud.“

3) Aruanded:

a) Haigekassa tegevuse ülevaate aja kohta 1. jaanuarist kuni 1. oktoobrini 1928. a. kandis ette asjaajaja Karl Lukk. Ülevaatest selgus, et kassa tegevus on normaalselt arenenud ja püsinud eelarve piires.

b) Haigekassa äriseisu 1. oktoobriks 1928. aast. kandis ette asjaajaja K. Lukk, millest selgus, et pearaamatu läbikäik on olnud 1. jaanuarist kuni 30. septembrini Kr. 428.945.28. Haigekassa äriseis 1. oktoobriks Kr. 84.748.40.

c) Suvekolonii 1928. aasta hooaja tegevuse ülevaade. Suvekolonii juhataja Dr. N. Deseve poolt kokkuseatud aruande loeb ette, asjaajaja. Aruandes leiduvad tegevuse üldine aruanne, arstlike aruanne ja statistilised andmed.

4) Uderna suvekoloniasse jääkeldri ehitamise küsimuse otsustamine ja selleks otstarbeks krediidi mää-

ramine. Et suvel võimalik oleks toiduaineid suuremal arvul tagavaraks osta, leidis peakoosolek Uderna suvekoloniasse jääkeldri ehituse tarviliku olevat ja võttis järgmise juhatuse ettepaneku vastu ühel häälel:

„Peakoosolek leiab Uderna suvekoloniasse jääkeldri ehitamise tarviliku olevat ja teeb juhatusele ülesandeks jääkeldri ehitust läbi viia ja selleks kulutada kuni kuussada krooni.

5) Kassaosaliste kaebused juhatuse otsuste vastu. Kaebus on esitatud kassaosalise Vilhelmine Laos'e poolt tema ema perekonnaliikmena registreerimata jätmise asjus. Peakoosolek otsustas ühel häälel kaebuse tagajärjeta jätta.

6) Läbirääkimised.

1) August Linnomägi annab aruande 12. kuni 14. maini Tallinnas ärapeetud Eestimaa Haigekassade Liidu VI. kongressi kohta, mis ära kuulatakse.

2) Volinik Oja pärib järele, kuidas areneb Tallinna Haigekassa arstide streik. Kas on ka Tartus streiki ette näha ja kas on juhatuse selleks ka ette valmistatud, kui streik tulema peaks. Juhatuse poolt vastatakse, et Tartus streiki ette näha ei ole ja kui see siiski tulema peaks, siis tuleb ka sellest üle saada.

3) Volinik Oja pärib järele, kas ka Tartus ametnikud oma erihaigekassat asutada mõtlevad. Vastatakse, et Tartus sellest midagi kuulda ei ole olnud.

4) Volinik Salis pärib järele, kuidas Haigekassa apteegi avamisega lugu oleks. Vastatakse, et selleks tarvidust käesoleval ajal ei ole.

Loksa tehased ei saa oma haigekassat.

Loksa tehaste palve oma haigekassa asutamise asjus jäeti 2. jsk. kinnitusettema koosolekul 5. nov. 1928. a. tähelepanemata. Põhjus: Tööliste arv selleks liig väike.

Lühikeseajalised esimese abi kursused

E. Haigekassade Liidu korraldusel Viljandi haigekassa liigetele ja nende perekonnaliigetele 17.—19. novembrini s. a. Kursustest osavõtjate arv üldse oli 127, 49 mees- ja 78 naiskuulajat; neist 55 kassaosalist, 15 perekonnaliiget ja võõraid 57. Kursuste lektoriks oli Eesti Tervishoiu Muuseumi juhataja dr. V. Sumberg, Tartust. Loenguid peeti 6, iga päev 3 tundi, üldse 12 tundi. Loengu teoreetiliselt ettekandele järgnesid kohe praktilised harjutused. Loengute selgitamiseks demonstreeriti valguspilte.

Sarnaseid lühikeseajalisi esimese abi kursusi kavatakse E. H. Liit lähemas tulevikus korraldada mitmel pool kohtadel haigekassa liigetele.

Mitmesugused teated.

Töö ja naistehaigused.

Mida nooremalt tütarlaps hakkab vabrikus töötama, seda kergemini haigustub ta naistehaigustesse. Dr. Pismennõi järgi tütarlastel, kes juba küpsena asusid vabrikutöösse, oli kuupuhastus korralik 72% vaadeldud juhtudest; neil aga, kelle kuupuhastuse alguaasta

langes kokku vabrikutööle asumise ajaga, olid kuupuhastused korralikud ainult 55%.

Südame töö.

Süda töötab sekundis $\frac{3}{4}$, puhkab $\frac{5}{8}$ sekundit: kui üks osa südamest laieneb ja kokku tõmbab, siis teine osa puhkab.

Küsimused ja vastused.

Kas tohib trüükikoda pidada töölisi ilma palgaraamatuta?

Ei tohi. Tööst. töö sead. § 48 järgi töölise palkamise lepinguid võib sõlmida neile palgaraamatute väljaandmisega, milledesse tähendatakse palkamise tingimised, ning märgitakse ka kõik töölisega tehtavad arved.

Vene rahaministri ringkiri 21. maist 1897. a. nr. 12980 ütleb, et palgaraamat on ainukene seaduslik lepinguvorm töölise palkamisel, kuna kõik teised tööstusettevõtjate ja töölise vahel sõlmitud lepingud, mis pole palgaraamatutes tähendatud tingimistega kooskõlas, ei ole seaduslikud.

§ 50 järgi hoitakse palgaraamat töölise käes ja antakse tema poolt ettevõtte kontorisse tarvilikkude sissekannete tegemiseks.

§ 95 järgi tuleb igale töölisele hiljemalt seitsmendamal päeval, ettevõttesse tööle laskmisest arvates, välja anda palgaraamat kinnitatud kava järgi.

§ 99 järgi ettevõtte kontoris tarvilikkude sissekannete jaoks esitatud palgaraamat antakse töölisele tagasi hiljemalt nädala jooksul, arvates tema esitamise päevast. Raamatu kontoris esitamise aeg märgitakse töölisele väljaantava kontramargi peale.

Kas on tööstusettevõtetes õhupuhasust ettenähtud?

On küll. 31. märtsi 1913. a. määruses (S. K. p. 1515) p. 4 tuleb hoolitseda tööruumide õhupuhtuse eest loomuliku ventilatsiooni, kui see puudulik, siis kunstliku ventilatsiooni läbi. Tööruumides, kus tervisele kahjulikud gaasid,

aurud ja tolm, on — kunstlik ventilatsioon sunduslik.

Kas võib anda linna hoolekande osakond lapsi raha eest kasvatada perekonda, kus mees joodik?

Ei või. Hoolekande seaduse § 52 järgi võib lapsi kasvatada anda ainult usaldusväärilistesse, heas kuulsuses olevatesse perekondadesse, kus kodus ei ole üle kolme alla 15 aasta vana lapse, kes elavad tervishoiunõuetele vastavas korteris ja kelle kindla aineline seisukorra kohta kasvatadaandval asutusel kindlad andmed, ja ta kindel on, et lapsi ümbritseb armastus, hool ja hea eeskuju, ja et laste kasvatuskohustuse omapealevõtnud isikud lapsi kohusetruult ülal peavad, valvavad ja kasvatavad. § 53 järgi ei või lapsi mingil tingimusel kasvatada anda perekonda, kes elab kõlvatumat elu või kus mõni perekonnaliige põeb tiisikust, siifilist, pidalitõbe või mõnda muud parandamatut või raskesti parandatavat külgehakkavat haigust või andunud joomisele; samuti perekonda, kus tasu eest öömajalisi peetakse või kelle elukorterid ühendatud avalikkude joogikohtadega.

Õiendus.

Viimases numbris Kohtla-Järve Haigekassa tegevuse ülevaate lõpus, kus tähendatud kassa varandusline seis, on eksitav viga: on näidatud, et kassal kahtlasi võlgasid Kr. 17.363,20 ja hoiusummasid pangas Kr. 1.340,31, kuna peaks olema:

hoiisummasid pangas Kr. 17.363,20
kahtlasi võlgasid „ 1.340,31.

Haworka ja Kronfeld.

Koolera kaitseabinõud.

Karikatuur kujutab „nurgarsti“, kes veel tänapäev rahva hulgas elab ja tegutseb, püüdes oma teatraalse välimusega tähelepanu juhtida enese peale ja esinedes iseteadvalt kohutava koolerataudi taltsutajana. Et ta mitte ainult rohuretsepti kirjutamisega ei piirdu, vaid ka kartuseta haiguse nakkuse vastu võitleb, sellest annab tunnistust see tarberiistade ja abinõude hulk, mida ta enesega kaasa veab. See ongi, mis rahva hulgas „arsti“ vastu usaldust äratab ja tema enesetunnet tõstab.

Vastutav toimetaja: **Leopold Johanson.**

Väljaandja: **Eestimaa Haigekassade Liit.**

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.